

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Інститут історії, політології та права

Галузь знань: 01 Освіта

Спеціальність: 014 Середня освіта

Спеціалізація: 014.03 Середня освіта (Історія)

Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр

Кваліфікація: Магістр, викладач історії

Перелік компонент освітньо-професійної програми та їх логічна послідовність

Код н/д	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, практики)	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
1	2	3	4
Обов'язкові компоненти ОП			
Дисципліни соціально-гуманітарної підготовки			
ОК 1.	Філософія освіти	3	залік
ОК 2.	Іноземна мова за професійним спрямуванням	6	1 семестр – залік, 2 семестр - іспит
ОК 3.	Використання ІКТ у професійній діяльності	3	іспит
Дисципліни професійної та практичної підготовки			
ОК 4.	Методика і технології навчання історії у ВНЗ	4	іспит
ОК 5.	Етапи державотворення в Україні	3	іспит
ОК 6.	Історико-науковий контекст духовної парадигми людської цивілізації	5	залік
ОК 7.	Історіографія археології	4	залік
ОК 8.	Методологія історії	5	залік
ОК 9.	Наука в історії суспільств	3	іспит
ОК 10.	Соціально-рольовий статус чоловіка і жінки в історії	4	залік
ОК 11.	Культура історичної пам'яті: світовий та український виміри	3	іспит
Загальний обсяг обов'язкових компонент:		43 кредита	
Вибіркові компоненти ОП			
Дисципліни самостійного вибору ВНЗ			
ВБ 1.	Українські історичні школи	3	залік
ВБ 2.	Теорія і практика управління навчальним закладом	3	залік
ВБ 3.	Історія міжнародних відносин	3	іспит
Дисципліни соціально-гуманітарної підготовки			
Вибірковий блок 1			
ВБ 1.1	Європейський цивілізаційний процес	3	залік
ВБ 1.2.	Традиційна мілітарна культура народів світу		
ВБ 1.3.	Українці і колабораціонізм у ХХ ст.		
Вибірковий блок 2			
ВБ 2.1.	Історія освіти національних меншин	3	залік

	України в роки незалежності (1991 - 2015 рр.)		
ВБ 2.2.	Вища освіта України і Болонський процес		
ВБ 2.3.	Сучасний розвиток українського суспільства		
Вибірковий блок 3			
ВБ 3.1.	Актуальні проблеми історії України	5	іспит
ВБ 3.2.	Етнічна історія українців		
ВБ 3.3.	Історія рідного краю		
ВБ 3.4.	Історія музеїв та музейної справи		
Вибірковий блок 4			
ВБ 4.1.	Проблеми медієвістики: історико-антропологічний аспект	4	залік
ВБ 4.2.	Значення новітніх доктрин юриспруденції для розвитку історії як суспільної науки		
ВБ 4.3.	Новітня історіографія історії України		
ВБ 4.4.	Ментальні мапи європейського простору: погляд ХХ століття		
Вибірковий блок 5			
ВБ 5.1.	Історія української еміграції	5	іспит
ВБ 5.2.	Генеza тоталітарної системи в Україні в 1920 - 30-х роках		
ВБ 5.3.	Україна в національно-визвольній боротьбі 1914 - 1921 рр.		
ВБ 5.4.	Історія церкви в Україні		
Вибірковий блок 6			
ВБ 6.1.	Історія української революції 1917-1921 рр.	3	залік
ВБ 6.2.	Класичні тестові моделі та основи конструювання тестів		
Загальний обсяг вибірових компонент:		32 кредита	
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА І ПРАКТИКА			
Практична підготовка			
	Стажування	6	залік
	Виробнича практика	9	залік
Усього		15 кредитів	
Загальний обсяг освітньої програми:		90 кредитів	

Назва: **ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ**
(5 курс)

1. Ідентифікація

Шифр: 3.06.3К.01	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:3 Загальна кількість годин: 90 год. Тижневих годин: 2	Нормативна Курс: 5 Семестр: 1 Лекції: 12 Практичні заняття: 8 Самостійна робота: 70 Вид контролю: залік

2. Мета курсу:

- формування такого практичного світогляду людини, який би щонайкраще поєднував її професійну діяльність із загальними цивілізаційними цінностями, закладеними в основу системи освіти;
- вчити і виховувати;
- максимальний розвиток людських якостей;
- максимальний розвиток творчого потенціалу людини.

3. Опис курсу.

Тема 1. Філософія освіти, її роль та місце в системі філософського знання.

Актуальність “філософії освіти”. Поняття “філософія освіти”, предмет і завдання. Основні методологічні концепції гуманітарного знання. Структура філософії освіти.

Тема 2. Філософське розуміння сутності освіти в історичному контексті.

Виховання у Первісному суспільстві. Перші школи світової цивілізації.

Феномен античної філософської школи. Філософсько-педагогічні погляди Сократа, Платона, Аристотеля та Демокріта. Християнство та інститут освіти в епоху Середніх віків. Розвиток філософії освіти в епоху Відродження і Нового часу. Історична ретроспектива філософії освіти XIX ст..

Тема 3. Національні аспекти філософії освіти в Україні.

Історія розвитку філософії освіти в Україні. Філософія освіти Григорія Сковороди. Освіта в Україні і світі (сучасні реалії). Концептуальні засади філософії освіти в Україні та їх впровадження в педагогічну практику. Законодавчо-нормативне забезпечення освітянської галузі в Україні.

Тема 4. Науково-філософський спосіб сприйняття дійсності.

Актуальність науково-філософського способу сприйняття дійсності. Роль теорії еволюції у науково-філософському світогляді. Поняття “еволюція” у контексті науково-філософського світогляду. Поняття “буття” у контексті науково-філософського світогляду.

Тема 5. Духовні виміри людського буття. Загальнолюдські цінності
Духовність – один з інтегруючих елементів суспільства. Роль цінностей у структурі буття особистості. Світоглядні засади особистості – основа педагогічної діяльності. “Золоте правило моралі” та його вплив на розвиток філософії освіти. Біблейські заповіді – основа внутрішнього абстрактного образу особистості. Система освіти як транслятор норм і цінностей буття. Моральні максими Л. Толстого. Формування української ціннісно-нормативної моделі. Ціль і мета як відношення та передбачуваний результат.

Тема 6. Естетичний вимір філософії освіти

Проблема естетичної освіти та виховання у європейській філософській думці

Естетичне в освітньо-виховному процесі. Основні функції процесу естетичного виховання. Особливий статус мистецтва в освітньо-виховному процесі.

Тема 7. Гендерна освіта

Методологія вивчення. Співвідношення термінів: гендер, педагогіка, освіта. Гендерна педагогіка (теорія). Гендерна педагогіка в аудиторії.

Тема 8. Менеджмент навчально-виховної діяльності як предмет філософії освіти.

Філософська рефлексія явища менеджменту освіти. Генеза менеджменту освіти

Природа менеджменту освіти. Сутність менеджменту освіти. Зміст менеджменту освіти. Форми менеджменту освіти. Види менеджменту освіти. Рівні менеджменту освіти. Педагогічний менеджмент як несанкціонований вплив змісту освіти на мислення і поведінку особистості. Концептуалізація управління освітою на початку ХХІ століття.

Тема 9. Педагогічна епістемологія

Поняття “знання” як ключове для епістемології. Походження знань, їхній спосіб існування і відтворення. Взаємні зв’язки між різними знаннями як ключові проблеми епістемології. Місце епістемології педагогічної поруч з науковою, релігійною, моральною тощо.

Тема 10. Сучасний філософсько-освітній дискурс

Вплив сучасних соціокультурних тенденцій на систему освіти. Соціокультурний контекст процесу кардинальних змін в освіті. Зasadничі принципи освітньої політики. Роль сфери освіти як безпосередньої функції відтворення суспільного організму, а саме його базових цінностей, духовних орієнтирів та стратегічних інтересів.

4. Завдання курсу.

В результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати:

- предмет, функції курсу;
- взаємодію філософії й освіти, так як вони зумовлюють одна одну;
- головні напрями концепту “філософії освіти”;
- синергетичну модель розвитку освіти;
- людиноцентристський вимір філософії освіти;

- аксіологічні основи освіти;
- гносеологічний аспект освітнього процесу.

вміти:

- аналізувати суперечливу динамічну систему: “ цілі – засоби – результати ”;
- аналізувати проблемне поле філософії освіти;
- здійснювати класифікацію і відбір предметного змісту знань, які забезпечують інформаційний багаж і розвиток особистісних здібностей, а також аксіологічне змістожиттєве обґрунтування мотивацій діяльності;
- посилатися як на раціональні, так і на інтуїтивно-ірраціональні форми пізнання;
- прогнозувати проблеми й перспективи філософії освіти.

5. Статус у навчальному плані.

Курс «Філософія освіти» відноситься до нормативних дисциплін циклу загальних компетентностей підготовки магістрів Галузь знань 01 Освіта.

6. Лектор: кандидат філософських наук, доцент Шпачинський Ігор Леонідович

7. Форми і методи навчання:

- Лекційні та семінарські заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.
- Загальнонаукові методи: індукція, дедукція, аналіз, синтез, аналогія, абстрагування.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Підсумковий контроль, залік, здійснюється у вигляді письмової МКР. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F. 60% балів студенти накопичують на практичних заняттях під час поточного контролю, 40% балів студенти набирають на МКР.

9. Мова викладання: українська.

Назва: **Іноземна мова за професійним спрямуванням**
(5 курс)

1. Ідентифікація

Шифр: 3.06.3К.02	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 6 Загальна кількість годин: 180 год. Тижневих годин: 2 год.	Нормативна Курс: V Семестр: I-II Лекції: Практичні заняття: 60 Самостійна робота: 120 Вид контролю: залік/іспит

2. Мета курсу: Метою викладання навчальної дисципліни “Іноземна мова за науково-професійним спрямуванням” виступає формування необхідної комунікативної спроможності в усній та письмовій формах в межах тематики, окресленими завданнями майбутньої наукової професійної діяльності студента.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Taking a Post-Graduate Course

- Тема 1. Часи групи Indefinite
- Тема 2. Taking a Post-Graduate Course
- Тема 3. Часи групи Continuous.
- Тема 4. My research work
- Тема 5. I am a Master degree student

Кредит 2. My scientific work

- Тема 1. Часи групи Perfect Continuous
- Тема 2. How British Science Is Organized
- Тема 3. Пасивний стан дієслів.
- Тема 4. How British Science Is Organized
- Тема 5. My scientific work

Кредит 3. Анотування публіцистичної статті

- Тема 1. Модальні дієслова.
- Тема 2. Imperial College, London.
- Тема 3. Узгодження часів дієслів.
- Тема 4. Imperial College, London»
- Тема 5. Анотування публіцистичної статті.

Кредит 4. Особливості наукового тексту

- Тема 1. Безособові форми дієслова: інфінітив, герундій, дієприкметник.
- Тема 2. Лексико-граматичний аналіз наукового тексту за спеціальністю.
- Тема 3. Робота по складанню тематичного словника наукових термінів за спеціальністю.
- Тема 4. Переклад наукового тексту за спеціальністю.

Тема 5. Написання заявки англійською мовою на міжнародну конференцію.

Кредит 5. Анотування статті

Тема 1. Об'єктний відмінок з інфінітивом.

Тема 2. Лексико-граматичний аналіз наукового тексту за спеціальністю.

Тема 3. Робота по складанню тематичного словника наукових термінів за спеціальністю.

Тема 4. Переклад наукового тексту за спеціальністю.

Тема 5. Написання анотації англійською мовою до власної статті.

Кредит 6. Анотування наукової книги за спеціальністю

Тема 1. Об'єктний відмінок з інфінітивом.

Тема 2. Лексико-граматичний аналіз наукового тексту за спеціальністю.

Тема 3. Робота по складанню тематичного словника наукових термінів за спеціальністю.

Тема 4. Переклад наукового тексту за спеціальністю.

Тема 5. Написання анотації до оригінальної наукової книги за спеціальністю.

4. Завдання курсу.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- досягнення студентом рівнів мовної компетенції, що відповідають міжнародним

стандартам, викладеним у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти

- розвиток у студентів навичок і вмінь аналізувати та узагальнювати найбільш

важливі та актуальні явища англійської мови, набутих в обсязі вузівської програми

бакалавра або спеціаліста в різних видах мовленнєвої діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- концептуальні положення англійської мови, які складають основу теоретичної і

практичної професійної підготовки фахівця;

- специфічні особливості організації і функціонування різних текстів системи англійської мови;

вміти:

- вести наукову дискусію в межах професійної тематики;

- застосовувати різноманітні види читання - оглядове, інформативне, глибинне

читання на матеріалах оригінальної наукової інформації з фаху;

- перекладати усний та письмовий науковий текст з англійської мови рідною

мовою; знаходити еквіваленти і аналоги слів, здійснювати перекладацькі трансформації, концептуальні зміни, збіг і розбіжності значень інтернаціональних слів “фальшиві друзі перекладача” тощо;
- анотувати та реферувати рідною й англійською мовою різноманітні тексти.

5. Статус у навчальному плані.

Нормативний курс із циклу загальних компетентностей

6. Лектор: Чернега Світлана Миколаївна, старший викладач кафедри англійської мови і літератури

7. Форми і методи навчання: лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп’ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді опитування, оцінювання рефератів та презентацій з дисципліни, словника дисципліни, модульних контрольних робіт, тестування, наукової роботи, творчих завдань, тематичних доповідей тощо. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

Набір балів: 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, іспит виставляється на основі отриманих балів.

9. Мова викладання: українська.

Назва: Використання ІКТ у професійній діяльності
(5 курс)

1. Ідентифікація

Шифр: 3.06.ЗК.03	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 3 Загальна кількість годин: 90 год. Тижневих годин: 2 год.	Нормативна Курс: V Семестр: I Лекції: 12 Практичні заняття: 8 Самостійна робота: 70 Вид контролю: іспит

2. Мета курсу:

3. Опис курсу.

4. Завдання курсу.

5. Статус у навчальному плані.

Нормативний курс із циклу загальних компетентностей

6. Лектор: Мельник Олександр Вікторович, кандидат технічних наук, старший викладач

7. Форми і методи навчання: лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді опитування, оцінювання рефератів та презентацій з дисципліни, словника дисципліни, модульних контрольних робіт, тестування, наукової роботи, творчих завдань, тематичних доповідей тощо. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадово-вільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

Набір балів: 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, іспит виставляється на основі отриманих балів.

9. Мова викладання: українська.

Назва: **МЕТОДИКА І ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ У ВНЗ**
(5 курс)

1. Ідентифікація

Шифр: 3.06.ПК.01	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:4 Загальна кількість годин: 120 год. Тижневих годин: 2	Нормативна Курс: V Семестр: II Лекції: 16 Практичні заняття: 24 Самостійна робота: 80 Вид контролю: іспит

2. Мета курсу - методична і технологічна підготовка майбутнього викладача до навчальних дисциплін у вищій школі, формування предметно-методичної компетентності з предмету викладання (історії України, всесвітньої історії, спеціальних історичних дисциплін) і навичок організації навчально-виховного процесу з історії з використанням сучасного дидактичного інструменту

3. Опис курсу.

Кредит 1. Тема 1. Предмет та завдання вивчення «Методики та технологій навчання історії у ВНЗ».

Методика та технології навчання історичних дисциплін у ВНЗ як дисципліна, яка визначає задачі, структуру та зміст курсів історії у вищій школі, методи, прийоми та засоби навчання. Місце методики та технологій навчання історичних дисциплін у в системі педагогічних наук. Зв'язок їх з історією та спеціальними науками. Методи дослідження процесу навчання історії. Задачі, зміст та структура предмету.

Тема 2. Розвиток університетської історичної освіти в Україні та за кордоном.

Зародження університетської історичної освіти в Україні. Основні етапи її розвитку. Шляхи розвитку історичної думки в Україні та її вплив на зміст навчання історії у ВНЗ. Особливості сучасної історичної освіти. Провідні педагоги-історики України: шляхи реалізації їх досягнень. Концепції та перспективи розвитку університетської історичної освіти.

Тема 3. Функції, рівні та зміст історичної освіти у ВНЗ.

Функції історичної освіти. Рівні та зміст історичної освіти у вищій школі. Принципи відбору змісту та організації навчального матеріалу. Методологічні принципи структурування змісту вишівських дисциплін історії України та всесвітньої історії.

Кредит 2.

Тема 4. Форми організації навчання історичних дисциплін

Гуманізація процесу навчання – один з пріоритетних напрямів перебудови сучасної вищої історичної освіти. Основні механізми його

реалізації (інститути самоврядування, вільність в обранні студентами та викладачем характеру, змісту та форм фахового навчання, впровадження найоптимальніших його методів і прийомів, диференціація навчання та ін..)

Форми організації навчання історичних дисциплін (лекція, семінар, практичні, лабораторні заняття, контрольні, курсові, дипломні роботи, консультації, самостійна робота студента тощо). Вимоги до сучасних форм організації навчального процесу.

Тема 5. Засоби і методи навчання історичних дисциплін

Самостійна робота студентів. Друковані засоби навчання. Наочні засоби навчання. Аудіовізуальні засоби навчання. Комп'ютерні програми з історії. Навчальні і контролюючі програми. Історична освіта через Інтернет. Методи навчання: усний, наочний, текстуальний. Використання технологічного підходу в історичній освіті.

Тема 6. Кредитно-трансферна технологія організації навчання у ВНЗ

Основні терміни і визначення кредитно-трансферної організації навчання, загальні положення. Формування та контроль виконання індивідуального навчального плану студента-історика. Структура навчальної діяльності студента. Індивідуальна та самостійна робота студентів. Особистісно-орієнтована організація навчального середовища у ВНЗ.

Кредит 3.

Тема 7. Компетентністний підхід до результатів навчальної діяльності студентів-істориків.

Сучасні теорії та концепції компетентнісного підходу до вищої освіти. Формування критеріальної бази компетентнісного підходу до результатів навчальної діяльності з історії. Групи історичних компетенцій для освітньо-професійних програм неісторичних спеціальностей. Історичні компетенції для студентів істориків.

Тема 8. Процес формування історичних компетентностей студентів.

Роль історичних знань у формуванні наукового світогляду студентів. Структура і функції історичних знань. Історичні факти, їх роль у вивченні історії. Історичні уявлення, їх типи та роль у процесі формування історичних знань. Історичні поняття. Основні історичні зв'язки та закономірності. Психолого-педагогічні особливості формування історичних знань. Характеристика навчальних умінь. Система оцінювання історичних компетенцій студентів.

Тема 9. Предметно-методичні компетентності викладача історії.

Психолого-педагогічні та соціальні особливості професії викладача історичних дисциплін. Професіограма сучасного педагога-історика. Компетентністний підхід до формування посадових обов'язків викладача історії. Ключові, загально-предметні, предметні, методичні компетенції викладача історичних дисциплін.

Кредит 4.

Тема 10. Організація виховної роботи зі студентами з історії.

Мета і завдання виховної роботи у вищій школі. Методологічні засади та принципи виховної роботи у ВНЗ. Умови організації виховної роботи. Технології організації студентського конкурсу, свята, наукового проекту. Науково-дослідницька робота зі студентами з фахової підготовки.

Тема 11. Посадові обов'язки викладача історії

Вимоги до громадсько-політичних, історичних, психолого-педагогічних знань та умінь викладача історії, його особистих якостей. Професійно-педагогічна культура викладача історії. Тенденції і принципи формування професійно-педагогічної культури. Ієрархія цінностей історичної освіти та роль викладача історії в цьому.

Тема 12. Неперервна освіта та самоосвіта – основа підвищення кваліфікації викладача.

Андрогогіка як наука. Форми самоосвіти у викладачів-істориків. Форми самоосвіти у викладача-історика. Наукова, організаційно-методична та виховна робота викладача історичних дисциплін у вищій школі. Форми участі викладача історії у методичній роботі. Кабінет історії у вищій школі та сучасні вимоги до нього.

4. Завдання курсу.

- *пізнавальні*: вивчення методологічних та теоретичних засад шкільних курсів історії; новітніх досягнень в галузі педагогіки, методики навчання історії; задач і змісту сучасної історичної освіти; нормативної бази навчання історії в загальноосвітньому навчальному закладі; методів, способів, прийомів навчання предметів, інноваційних прийомів викладання; дослідження творчої спадщини вітчизняної та зарубіжної методичної думки, цілісне її сприйняття;
- *методичні*: ознайомити студентів з теорією і методикою навчання історії, з традиційними і інноваційними методами, прийомами і технологіями навчання історії в школі; навчити моделювати уроки історії різних типів і видів, вільно добирати і оперувати методами і прийомами навчання предмету, оптимізуючи навчально-виховний процес;
- *практичні*: вироблення практичних вмінь та навичок, необхідних для забезпечення високої ефективності навчання історії.

5. Статус у навчальному плані.

Нормативний курс із циклу професійних компетентностей

6. Лектор: Ніколаєв Ігор Євгенович, доктор історичних наук, в.о.професора

7. Форми і методи навчання: лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді опитування, оцінювання рефератів та презентацій з дисципліни, словника дисципліни, модульних контрольних робіт, тестування, наукової роботи, творчих завдань, тематичних доповідей тощо. Для оцінювання використовується національна

чотириохвальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно;
європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

Набір балів: 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, іспит виставляється на основі отриманих балів.

9. Мова викладання: українська.

Назва: **Етапи державотворення в Україні**
(5 курс)

1. Ідентифікація

Шифр: 3.06.ПК.02	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 3	Нормативна
Загальна кількість годин: 90 год.	Курс: VI
Тижневих годин: 2 год.	Семестр: III
	Лекції: 12
	Практичні заняття: 20
	Самостійна робота: 58
	Вид контролю: іспит

2. Мета курсу: висвітлити основні віхи генези тоталітарної системи в Україні в контексті державотворчих процесів, проаналізувати економічні, соціальні, політичні та культурні особливості етапів державотворення. Виховувати у студентів почуття поваги до вітчизняної історії.

3. Опис курсу.

Тема 1. Вступ. Політичні лідери початку XX ст.

1. Суспільно-політичні наслідки першої буржуазно-демократичної революції 1905-1907 рр..
2. Створення українських партій.
3. Їх лідери, основні цілі та програми.

Тема 2. Політичні лідери періоду визвольних змагань 1917-1921 років.

1. Політичні погляди М.Грушевського. „Українське питання” в трактовці М.Грушевського.
2. Політичні погляди В.Винниченко. Соціал-демократична модель національної держави в програмі В.Винниченко.
3. Політична програма та її особливості П. Скоропадського.
4. Політична діяльність С. Петлюри.

Тема 3. Політичні лідери України періоду 1920-50-х років.

1. Вплив соціально-історичних умов та тоталітарного розвитку країни на розвиток політичної думки в Україні.
2. Політичні діячі періоду українізації.
3. Сталінські репресії проти керівників Радянської України.
4. Політичні погляди лідерів ОУН.

Тема 4. Політичні лідери періоду 1950-1980-х років.

1. Вплив хрущовської «відлиги» на політичне життя країни.
2. Політичний портрет П. Шелеста.
3. Політична діяльність В. Щербицького.
4. Політична діяльність представників українського дисидентства.

Тема 5. Основні етапи еволюції політичної думки в Україні в сучасний період.

1. Акт проголошення незалежності та президентство Л. Кравчука.
2. Л. Кучма та його правління.
3. Політичний портрет В. Чорновола.
4. Помаранчева революція та її лідери.
5. Політичні лідери України на сучасному етапі.

4. Завдання курсу: розглянути історичні передумови становлення та генези різних форм тоталітаризму на території сучасної України. Поглибити знання магістрантів про розвиток та визначити характерні риси державотворчих процесів на певних етапах, засвоїти головні поняття та терміни.

Після вивчення дисципліни студенти повинні **знати:**

- основні тенденції державотворчих процесів в Україні;
- основні форми державності на протязі історичного часу,
- теоретичні та методологічні новації історичної науки на різних етапах розвитку в контексті дослідження державотворчих процесів.

Вміти:

- використовувати сукупність принципів і методів при аналізі історичних подій;
- застосовувати системний підхід при аналізі наукових праць;

виокремлювати специфіку генези державних інститутів у історичному вимірі в контексті загально історичних подій.

Нормативний курс із циклу професійних компетентностей

5. Статус у навчальному плані.

Нормативний курс із циклу професійних компетентностей

6. Лектор: Николаєв Ігор Євгенович, доктор історичних наук, в.о.професора

7. Форми і методи навчання: лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді опитування, оцінювання рефератів та презентацій з дисципліни, словника дисципліни, модульних

контрольних робіт, тестування, наукової роботи, творчих завдань, тематичних доповідей тощо. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

Набір балів: 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, іспит виставляється на основі отриманих балів.

9. Мова викладання: українська.

Назва: **ІСТОРИКО-НАУКОВИЙ КОНТЕКСТ ДУХОВНОЇ
ПАРАДИГМИ ЛЮДСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ**
(5 курс)

1. Ідентифікація

Шифр: 3.06.ПК.03	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 5 Загальна кількість годин: 150 год. Тижневих годин: 2,6 год.	Нормативна Курс: V Семестр: II Лекції: 22 Практичні заняття: 28 Самостійна робота: 100 Вид контролю: залік

2. Мета курсу: сприяти усвідомленню студентами історико-філософської ідеї розвитку духовної парадигми людської цивілізації. Зосередження на проблемах пов'язаних з гносеологічними (пізнавальними) і онтологічними (буттєвими) факторами. З'ясування історико-філософської сукупності понять, принципів, тлумачень концепцій, що інтерпретують духовну парадигму під кутом зору герменевтики (тлумачення давніх текстів залежно від культури, в яких вони існували, і від культури суб'єкта, який здійснює інтерпретацію), феноменології (вчення про феномен, який виступає як певна реальність, її самовираження і саморозкриття), екзистенціалізму (вчення, яке значення сущого виводить з існування людини), прагматизму (вчення, яке зводить суть понять, ідей до практичних операцій), позитивізму (вчення, єдиним джерелом пізнання вважає емпіричний досвід), матеріалізму (вчення, проголошує матерію першоосновою всього сущого).

3. Опис курсу.

Тема 1. Вступ. історична ретроспекція формування культурно-релігійних систем

Культ і культура. Структура релігії. Функції релігії в суспільстві. Релігійний досвід. Громада віруючих. Від природи до культури. Формування людської системи цінностей. Релігія і наука. Раціональне та містичне. Богослов'я і теологія. Закони Світобудови і наше уявлення про них. Творець і створене: мікрокосм і макрокосм.

Витоки релігії: пошуки сенсу життя і подолання страху смерті. Фетиш і тотем. Похоронні культи і культ мертвих. Духи природи і стихій. Світове Древо і три світи. «У пошуках трави безсмертя». Технічний прогрес - це добре чи погано? Порядок перемиг хаос і, як побічний результат, чоловіки перемогли жінок. У чому принципові відмінності міста і села?

Тема 2. Історичний розвиток народів Індії за культурно-релігійною парадигмою

Соціальна доктрина індуїзму. Варни і касты. Брахманське служіння. Вчення про переродження. Індійські аскетичні практики. Що таке свобода з точки зору індуїзму. Йога індійська та європейська. Сім'я та община. Система державного управління. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Розвиток культури стародавнього. Три великі аспекти буття: простору, часу і закону. Діалектична єдність індуїстських богів.

Основа укладу життя в Індії - регламентація і приписаність. Боги індуїзму. Трете око Шиви. Шива руйнівник і запліднювач. Шива і Саті. Шива і Шакті. Секс як сакральний акт. Калі - жіноча іпостась руйнування. Еволюція богів позитивна і негативна.

Тема 3. Визначальні риси та особливості китайської цивілізації

Автохтонність і самодостатність китайської цивілізації. Заперечення метафізики і прагматизм - головна риса ментальності. Вчення про Шлях - Дао. Безрелігійний характер доктрин. Конфуцій і його вчення. Вплив конфуціанства на культури сусідніх народів. Вчення про борг людини. Індивідуум і держава в конфуціанстві. Китайська геополітика.

Поняття Дао. Рецепти щастя. Природа як божество і вчитель. Лао Цзи - ідеал людини, що живе у злагоді з природою. Культ предків і паперові гроші: ритуал і жертвоприношення.

Тема 4. Історичний шлях євреїв. еволюція іудаїзму

Іудаїзм - перша монотеїстична релігія. Історія єврейського народу, етнічна і священна. Легенди та правда в Біблії. Поняття Завіту (договору) народу з Богом. Текст як основа релігії і друга реальність. Слова людські та Божественне Писання. Священики, переписувачі і пророки як предтечі поділу влади. Інститут пророцтва і пророчий дух.

Історичний шлях євреїв. Модель єврейської системи державного устрою. Вигнання і розсіювання єврейського народу. Формування общинних інститутів. Історична еволюція іудаїзму після руйнування Храму. Євреї реальні і єврей міфічний. Просвітництво і емансипація. Сіонізм і держава Ізраїль.

Тема 5. Західноєвропейський розвиток цивілізації та християнство

Історичний контент виникнення християнства. Пророки і месіанські очікування. Новий Завіт: склад і зміст. Апокрифи і псевдоєпіграфи. Основи віровчення. Основні історичні періоди розвитку раннього християнства.

Католицька церква - особливості віровчення, культу, організації. Католицизм в історії Європи. Християнський Захід та його експансія. Хрестові походи. Чернечі ордени. Собор і Університет. Церква і Просвітництво. Католицизм і колонізація. Єресі й секти. Великий розкол між Римом і Константинополем. Реформи і оновлення в католицизмі.

Візантія - розквіт, занепад, загибель. Хрещення Русі. Третій Рим. Основні етапи історії православної церкви. Патріаршество і Синод. Радянський період. Історичний контекст виникнення протестантизму. Реформація в Європі. Великі проповідники: Лютер, Кальвін, Цвінглі.

Тема 6. Історична трансформація ісламу. Іслам і політика в сучасному світі

Виникнення ісламу та проповідь Мухаммеда. Основні тексти: Коран, Сунна, хадіси. Ісламський право - шаріат. Основні течії в ісламі: суніти і шиїти. Історичний шлях ісламу. Віра в Єдність Бога в ісламі. Попередження Корану до невіруючих про неминучість покарання та проголошення про безмірне співчуття і милість до тих, хто зрадить Його волі. Моральна відповідальність людини перед Всевишнім за свої вчинки у земному житті. Іслам і політика в сучасному світі.

Тема 7. Місце духовно-культурних парадигм у сучасному світі

Загальна криза релігійності. Зміна історичних епох і «наступ язичництва». Нові культури. Релігії перед викликом часу. Глобальні проблеми в теологічній перспективі. Культурно-духовний простір людської цивілізації. Глобалізація культури, загальні тенденції та наявні суперечності. Становлення особистості в контексті духовної парадигми ХХІ століття.

4. Завдання курсу.

В результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати:

- теорії походження світових духовно-культурних концепцій;
- основні етапи розвитку і становлення теорій головним предметом дослідження яких є духовно-релігійний феномен;
- напрями функціонування культурно-релігійних об'єднань, інших інститутів, відносини всередині них і між ними

вміти:

- реалізовувати моделі толерантної поведінки та стратегії конструктивної діяльності з урахуванням вітчизняної та світової культурної спадщини, культурою міжособистісних стосунків;
- працювати з довідковою літературою, електронними базами даних, системами інформаційного пошуку;
- застосовувати отримані знання в освітній та науково-дослідній роботі;
- оцінювати соціальні та культурні явища з урахуванням наявності духовно-релігійного фактору, що присутній як в політиці так й пересічному середовищі;
- формувати нестереотипні уявлення про роль чоловіків і жінок у суспільному житті.

5. Статус у навчальному плані.

Нормативний курс із циклу професійних компетентностей

6. Лектор: доктор історичних наук, професор кафедри історії, етнології та археології Рижева Н.О.

7. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота з джерелами, картами, виконання тестових завдань, бліцопитування, складання термінологічних словників, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань, робота в мережі Інтернет.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Комплексна діагностика знань, умінь та навичок студентів з курсу здійснюється на основі результатів проведення поточного і підсумкового контролю знань (заліку). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу, виконання практичних робіт, умінь самостійно опрацьовувати тести, складання конспекту, написання звіту, реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (заліку) є підсумкова перевірка глибини засвоєння студентом програмного матеріалу дисципліни, логіки та взаємозв'язків між окремими її розділами, здатність творчого використання набутих знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми, що впливає зі змісту дисципліни тощо.

Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

Набір балів: 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, залік виставляється на основі отриманих балів.

9. Мова викладання: українська.

Назва: **ІСТОРІОГРАФІЯ АРХЕОЛОГІЇ**
(5 курс)

1. Ідентифікація

Шифр: 3.06.ПК.04	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:4	Вибіркова
Загальна кількість годин: 120 год.	Курс: V
Тижневих годин: I семестр – 2,1 год.	Семестр: I
	Лекції: 16
	Практичні заняття: 24
	Самостійна робота: 80
	Вид контролю: залік

2. Мета курсу: надати студентам інформацію про історіографію та історію розвитку археологічної науки, як у світі так і в Україні. Сформувати вірне уявлення про шляхи зародження та становлення археологічного наукового знання, котре сприятиме кращому розумінню змісту археології, її методології, форм організації. Висвітлити з різних боків археологічну діяльність, а саме: історію найважливіших польових відкриттів та розкопок, історію розвитку археологічної думки, історію закладів та організацій, що відіграли помітну роль у розвитку археологічної науки, біографічні дані про видатних учених минулого та сьогодення. Історіографія археології, рефлексивна дисципліна, котра має самостійне значення, безпосередньо не пов'язане з практичними завданнями археології, оскільки відбиває розвиток наукової думки, історію накопичення відомостей про минуле людства.

2.Опис курсу.

Тема 1. Вступ до курсу «Історіографія археології».

Предмет курсу «Історіографія археології». Мета та завдання курсу. Структура та основні проблеми курсу. Історіографія та джерельна база курсу.

Тема 2. «Донауковий» період розвитку археології

Зацікавленість старожитностями в країнах Стародавнього Сходу. Міфи та історичні твори. Поява хронік та колекціонування в країнах Стародавнього Сходу. Біблія як історичне джерело. Становлення історичної науки в античному світі. Геродот і зародження історичної думки. Значення праці Павсанія «Опис Еллади». Особливості античної історіографії й поява терміна «археологія». Праці римських авторів, як джерело вивчення археології. Особливості розвитку історичної науки в період середньовіччя Ставлення до старожитностей і особливості розвитку історичної науки Зацікавлення старожитностями гуманістів епохи Відродження. Кіріак Анконський і його «Записки про давні речі». Дистанція між класичною та первісною археологією. Старожитності та ставлення до них в різні історичні епохи. Матеріальні реліквії. Скарби та їх розшуки. Походження та наповнення змістом термінів «археологія», «старожитності», «антикварій». Античні та середньовічні автори про археологічні дослідження. Ідея прогресу Лукреція

Кара. Наративна традиція античної та середньовічної історії. Середньовічний креаціонізм та християнське світобачення. Епоха. Ренесансу. Європейський антикваризм. Ватикан. Перші колекції та праці антикваріїв (Кірікао Анконський, Помпоній Лет, Клод Пейреск, Жан Спон і т. ін.). Королівські антикварії в Англії та Швеції. Перші наукові товариства. Відношення до старожитностей у допетровській Русі. Діяльність «бугровщиків» та царські укази.

Тема 3. XVIII ст. - доба Просвітництва та народження науки

Початок археологічних пошуків в Європі в XVII-XVIII ст. Товариства дилетантів та антикваріїв в Англії XVIII ст. Початок розкопок в Помпеях і Геркуланумі. Вінкельман і його внесок у вивчення античного мистецтва. Створення музеїв із колекціями старожитностей у Західній Європі. Нові історичні концепції. Раціоналізм. Французькі енциклопедисти. Дж.Б.Віко. Археологія – історія мистецтва. Бернард де Монфокон, граф Келюс. Розкопки курганів та колекціонування старожитностей в Англії. Лондонські товариства антикваріїв та дилетантів, їх експедиції. Створення Британського музею. Розкопки Геркуланума та Помпей. Йоган Іохім Вінкельман та його праці з історії античного мистецтва. Метод порівняльно-стилістичного аналізу. Німецька школа античної археології. Перші лекційні курси в університетах. Виникнення історії первісного суспільства. Порівняння з культурою туземців. Праці Лафіто, Форстера, Фергуссона.

Тема 4. XIX ст. – доба великих археологічних відкриттів

Розвиток археології в Європі у XIX ст. Зародження епіграфіки та антропології. Внесок Томлена і Ворсо в археологічну науку. Праця Буше де Перка «Про кельтські допотопні старожитності». «Грецька історія» Ернста Курциуса. Мортільє та розробка типологічного метода. Саутуола й початок вивчення палеолітичного мистецтва. Початок вивчення Єгипту та Месопотамії. Похід Наполеона до Єгипту. Д.Денон та його «Опис Єгипту». Ф.Шампальон та дешифрування ієрогліфів. Розетський камінь. Роботи К.Р.Лепсіуса. П.-Е.Бота, О.Лойярд та розкопки Ніневії. Г.К. Раулінсон та дешифрування клинопису. Інститут Археологічної Кореспонденції в Римі. Формування німецької школи класичної археології. Розкопки античних центрів (Д. Фіореллі у Помпеях, Е.Курциус в Олімпії і т.ін.). Роботи Г.Шлімана в Трої та Мікенах. Німецький Археологічний Інститут в Афінах. В.Дерпфельд. Розкопки А.Евенса на Криті, Г.Масперо та Ф.Петрі в Єгипті. Відкриття давньосхідних цивілізацій.

Тема 5 Європейська археологія першої половини XX ст.

Виникнення первісної археології. Скандинавська школа. Система трьох століть. Х.-Ю.Томсен. "Путівник по північним старожитностей" і реакція в Європі. Метод секвенцій. Й.-Я.Ворсо. С.Нільсен. Комісія з вивчення кекен'єдінгов. Розкопки могильника в Гальштат і поселення Латен. Відкриття пальових поселень на швейцарських озерах. Відкриття палеоліту. Проблема існування "допотопного" людини. Знахідки в печерах. Теорія катастроф Ж.Кювье. Роботи та зборів Буше де Перта. Скептицизм французьких учених. Дослідження англійських геологів. Боротьба

делювіалістів і флювіалістів. Ч.Лайель і його "Принципи геології". Е.Ларте і перша періодизація палеоліту. Етногенетична проблематика. П.Шафарик. Еволюціонізм в археології. Вивчення пальових поселень у Швейцарії. Ф.Келлер. Вивчення пам'яток неоліту, бронзи, заліза. Типологічний метод. О.Монтеліус, Г.Гільдебрандт, С.Мюллер. Періодизація і датування пам'яток у Північній і Центральній Європі. Гальштадт і Латен як хронологічні епохи. Виділення енеоліту та мезоліту. Міжнародні конгреси з доісторичної антропології та археології. Г.Мортільє і його періодизація палеоліту. Виникнення палеоетнології. Паризькі Антропологічні школа і суспільство. Відкриття палеолітичного мистецтва. Періодизація первісної культури. Праці Д.Леббока, Е.Тейлор, Л.Моргана. Ф.Енгельс і створення марксистської схеми. Криза еволюціонізму і антиеволюційні теорії. Причини. Археологічні карти. Етнічна проблематика. Культурні провінції. Формірування поняття "археологічна культура". Запозичення ідей з етнології та культурології. Культурні кола. Міграціонізму. Діффузіонізм. Географічний детермінізм. "Антропогеографія" Ф.Ратцеля. "Культурно-історична археологія". Розвиток діффузіонізму і міграціонізму. Роботи Г.Чайлдом, його погляди, отношенію до марксизму і радянської археології. Визначення понять "археологічна культура", "неолітична революція". Г.Коссіна і його школа. Археологія на службі німецького нацизму. Зведені роботи Г.Обермайера, Ж.Дешелета, Л.Нідерле, К.Шухгардт та ін. Уточнення періодизації палеоліту. А.Брейль. Розробка хронологічних систем (Рейнеке, Петерсон та ін.). Роботи О.Кроуфорда, К.Фокса в Англії з вивчення давніх ландшафтів. Дослідження східних цивілізацій. Відкриття в Єгипті, Передній Азії.

Тема 6. Світова археологія епохи науково-технічної революції.

Непозитівістській археологія на Заході. Соціально-економічна проблематика в роботах Г.Кларка. Критика Коссінію західнонімецькими археологами. Вплив науково технічного прогресу. Методи природничо датування. Математичні методи. Функціоналізм. "Культурна антропологія" в США. "Нова археологія". Л.Бінфорд. Системний підхід. Д.Кларк. Неоеволюціонізм і неомарксизм в західній археології. Труди і рецензії радянських археологів.

Тема 7. Початок археології в Україні.

Зацікавленість старожитностями в Українських землях в XVII – середині XIX ст. Зацікавлення старожитностями та інструкція 1684 року. 2. Наказ Петра I про збирання старожитностей (1718 р.) і перші експедиції. Перші музеї з археологічними колекціями в Україні. Внесок в археологію членів Румянцевського гуртка. Початок вивчення слов'янських старожитностей у першій половині XIX ст. (Ходаковський, В. Парсек та інші). Створення перших установ, що займалися вивченням старожитностей. Археологія в Україні в 1860-80-ті рр. Вплив реформ на розвиток науки. Створення і перші два десятиліття діяльності Імператорської Археологічної комісії. Одеське товариство історії та старожитностей. Наукові товариства при Харківському університеті. НТШ. С.Г.Строганов Діяльність А.С.Уварова, його концепція археології. Московське Археологічне Товариство. Археологічні з'їзди.

Теоретичні питання на перших Археологічних з'їздах. XII Археологічний з'їзд у Харкові. Історичні музеї. Формування провінційних центрів. Розкопки скіфських і боспорських курганів. І.Е. Забелін. В.Г.Тізенгаузен. Дослідження давньоруських курганів (Л.К.Івановській, Н.Е.Бранденбург, В.І.Сізов, Самоквасов та ін.). Виникнення первісної археології в рамках природничо-наукових традицій (А.А.Іностранцев, А.А.Богданов, Д. Н. Анучин, К.С.Мережковській, І.С.Поляков). Описовий характер їхніх робіт. Формування палеоетнологічних центрів. Культ природознавства і вплив позитивізму Ф. Вовк. Формування системи наукових установ. Основні центри (комісії, комітети, товариства, гуртки, музеї, інститути). Всеукраїнські і обласні археологічні з'їзди. Археологія в університетах. Археологічний інститут в Києві. Наукові зв'язки з європейськими вченими. Антична археологія. Звернення істориків до археологічного матеріалу. А.С.Лаппо-Данилевський. Школа Н.П.Кондакова. М.И.Ростовцев, Я.І.Смірнов. Розкопки Ю.А.Кулаковського і В.В.Шкорпіла в Керчі, К.К.Косцюшко-Валюжинича - в Херсонесі, Б.В.Фармаковського - в Ольвії, Е.Р.Штерна - на Березані. Успіхи епіграфіки. Розкопки античних пам'яток в Північному Причорномор'ї (Ольвія, Березань, Херсонес, Боспор). Первісна та слов'яно-руська археологія. Діяльність і праці А.А.Спіцина. "Розселення давньоруських племен" і роботи на Північно-Заході. В.А.Городцов. Виділення археологічних культур у Східній Європі. Палеоетнологічна школа Ф.К.Волкова. В.В.Хвойки і його концепція автохтонного розвитку. Дослідження в Сибіру, Середньої Азії на Кавказі. Н.І.Веселовській і його розкопки. Н.Я.Марра. Розкопки Ані. Зарубіжні експедиції сходознавців. Підсумки дореволюційної археології та невирішені проблеми.

Тема 8. Історіографія археології України в ХХ ст.

Археологія УРСР в 1920-і роки. Продовження дореволюційних традицій. Виникнення нових центрів. Краєзнавчі рухи в археології. АІМК в Києві, його структура та діяльність. Експедиції. Краєзнавство. Музеї. Археологічні відділення в університетах. Підготовка нових кадрів. А.А.Міллер. Новобудовні експедиції. Дослідження палеолітичних пам'яток (Г.А.Бонч-Осмоловський та ін.). Перехід радянської археології на "марксистські рейки". Виступ гурту учнів В.А.Городцова. "Метод сходження" А.В.Арціховського. Нове вчення про мову Н.Я.Марра і його вплив. В.І.Равдонікас і його діяльність. "За марксистську історію матеріальної культури". Теорія стадіальності. Комплексний метод. "Великий перелом 1929" "Справа С.А.Жебелева і Академічна Справа" Розгром краєзнавства та палеоетнологічних шкіл. Боротьба з "Буржуазним націоналізмом" в Україні. Теоретичні дискусії початку 1930-их рр. і відхід від дослідження конкретного матеріалу. Автохтонізма. Соціологічний схематизм. Роботи з періодизації первісного суспільства. П.П.Ефіменко. Ізоляція від європейської науки і критика "Буржуазної археології". Наслідки політизації та ідеологізації науки. Деяка стабілізація становища під другим половиною 1930-х рр. Відкриття кафедр археології на історичних факультетах. Курси лекцій В.І.Равдонікаса і А.В.Арціховського. "Новобудовних" експедиції (Днепрогрес). Організаційна

перебудова АІМК. Нові радянські видання з археології: «Радянська археологія», МІА та ін. Археологія в роки Великої Вітчизняної війни. Криза теорії стадіальності. Критика поглядів Н.Я.Марра. Підпорядкування київського інституту археології Москві. Роботи радянських археологів 1950-х рр. Великі новобудовні експедиції. Етногенетична проблематика. Роботи П.Н.Третьякова, Б.А. Робакова, А.В.Арціховського (славяно-українська археологія), М.І.Артамонова, Б.Н.Гракова, М.П.Грязнова, С.В.Кіселева (скіфо-сарматська археологія і кочівники), В.Ф.Гайдукевича, В.Д.Блаватського (антична археологія) та ін. Дослідження древніх цивілізацій (Трипілля). Зарубіжні експедиції. Формування місцевих центрів археології в Харкові, Одесі, Львові, Криму та інших регіонах. Історіографічні і теоретичні дослідження з 1960-х рр. Дискусії з проблем археологічної культури і норманське питання. Природні і математичні методи. "Постперебудовна" археологія. Інститут Археології Національної академії наук України. Нова проблематика. Перегляд усталених догм і ставлення до дореволюційному спадщини. Сучасна організаційно структура науки. Розвиток зарубіжних зв'язків. Накопичення і перспективи. Пам'яткоохоронне законодавство.

2. Завдання курсу.

В результаті вивчення курсу студенти повинні:

В результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати:

- основні періоди розвитку археологічної науки та їх хронологічні межі;
- закономірність виникнення та розвитку археологічного знання;
- основні концепції, етапи розвитку, характер взаємодій та моменти спадковості археологічного знання різноманітних напрямків у археології;
- основні польові відкриття та їх авторів;
- історію закладів, організацій та наукових шкіл в археології;
- основні історичні події та дати;
- біографічні дані про видатних учених минулого та сьогодення;
- значення внеску окремих вчених, що займалися дослідженням старожитностей в археологічну науку;
- основні наукові праці з археології, котрі мали визначальне значення для її розвитку;
- основні джерела та літературу з історіографії археології.

вміти:

- формувати власну позицію щодо історичних фактів та подій;
- працювати з історичними джерелами;
- аналізувати історичні джерела;
- аналізувати історичні факти та події;
- порівнювати історіографічні підходи різних історичних шкіл;
- працювати з археологічною картою.

3. Статус у навчальному плані.

Нормативний курс із циклу професійних компетентностей

4. Лектор: кандидат історичних наук, доцент кафедри історії Ласінська М.Ю.

5. Форми і методи навчання: лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

6. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді опитування, оцінювання рефератів та презентацій з дисципліни, словника дисципліни, модульних контрольних робіт, тестування, наукової роботи, творчих завдань, тематичних доповідей тощо. Для оцінювання використовується національна чотириохвальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

Набір балів: 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, залік виставляється на основі отриманих балів.

7. Мова викладання: українська.

Назва: МЕТОДОЛОГІЯ ІСТОРІЇ

(5 курс)

1. Ідентифікація

Шифр: 3.06.ПК.05	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:5 Загальна кількість годин: 150 год. Тижневих годин: 4 год.	Нормативна Курс: V Семестр: I Лекції: 22 Практичні заняття: 28 Самостійна робота: 100 Вид контролю: залік

2. Мета курсу: Навчальна дисципліна передбачає опанування студентами принципами та конкретно-дослідницькими методами дослідження для застосування їх у своїй дипломній роботі та в аналізі наукової та методичної літератури.

3. Опис курсу.

Кредит I. Загальні питання методології історії

Тема 1. Вступ. Предмет курсу. Поняття „методологія історії” та структура. Зв'язок методології історії з філософією історії, історіографією, логікою, діалектикою, теорією пізнання (гносеологією), науковознавством, джерелознавством. Наукова та методична література, форми контролю.

Тема 2. Предмет історичної науки в радянській та сучасній історичній науці. Соціальна функція історичної науки та зміна її змісту і пріоритетів у зв'язку зі змінами у суспільному ладі і у владі.

Тема 3. Зародження методології історії в Європі та в Росії в кінці XIX і поч. XX ст. Зв'язок методології історії з філософією історії та з основними філософськими течіями: марксизмом, позитивізмом, неокантіанством. Праці В. Ключевського, О. Лаппо-Данілевського, Р. Віппера, С. Франка, М. Караєва.

Кредит II. Основні методологічні принципи та методи

Тема 4. Історія і сучасність в історичній науці як методологічна категорія. Поняття „сучасність”. Зв'язок історії з ідеологічними течіями і політикою: досвід взаємовпливу в історіографічній практиці.

Тема 5. Структура історичного дослідження і методологія історії. Історичний факт і історичне джерело. Емпіричний та теоретичний рівні пізнання в історичному дослідженні. Історична теорія та історичні закони.

Тема 6. Принципи історичного пізнання. Поняття, сутність і яку роль вони відіграють в історичному дослідженні. Сутність принципу історизму. Історизм в марксистській і немарксистській філософії історії, зв'язок принципу історизму з діалектикою. Сутність та роль історичного досвіду та уроків історії в історичному дослідженні. Принцип об'єктивності: сутність і основні вимоги. Роль принципів історизму та об'єктивності в історіографічній практиці.

Кредит III. Методологія історії в радянській історіографії 1920-1950-х рр.

Тема 7. Методи історичного дослідження. Сутність методів та їх класифікація. Загальнонаукові методи. Конкретно-історичні методи. Методи, запозичені з інших наук. Методи і принципи: зв'язок, спільне і різне. Зв'язок набору методів від характеру дослідження.

Тема 8. Періодизація розвитку радянської історичної науки: критерії і загальна характеристика. Методологія історії в радянській історіографії 1920-х рр.

Тема 9. Методологія історії в радянській історичній науці 1930-х – першої половини 1950-х рр.

Формування сталінського тоталітарного режиму та його вплив на історичну науку. Переорієнтація з „ленінізації” на „сталінізацію” в історичній науці. Історична наука і її роль у формуванні культу особи Й. Сталіна. Принцип більшовицької партійності, як основний в методології історії, який знецінював історизм і об'єктивність. Роль сталінського „Короткого курсу історії ВКП(б)”, як теоретико-методологічної основи всієї радянської історичної науки. Зміна змісту у соціальній функції історичної науки: в пізнавальній і в виховній функції. Смерть Й. Сталіна і початок реабілітації жертв сталінського терору як початок „десталінізації” радянського суспільства, його самосвідомості, і історичної науки.

Кредит IV. Методологія історії в радянській історіографії.

Тема 10. Методологія історії в радянській історичній науці середини 1950-х – початку 90-х рр.

Роль XX з'їзду КПРС та закритої доповіді М. Хрущова, а також червневого 1957 р. пленуму ЦК КПРС і XXII з'їзду КПРС в процесі „десталінізації” суспільства та історичної науки. Нові оцінки історії КПРС і історії радянського суспільства як теоретико-методологічні і теоретичні орієнтири для історичної науки. Формування методології історії як самостійної галузі історичної науки. Вплив історико-партійної галузі на

розкриття сутності принципів історизму та об'єктивності. Принцип комуністичної партійності як основний фактор спотворення об'єктивності.

Кредит У. Методологія історії в радянській і сучасній українській історіографії.

Тема 11. Методологія історії в науці незалежної України. 1991-2017 рр.

Зміна змісту соціальної функції історичної науки та її пріоритетів у пізнавальній та виховній функціях. Історична наука і влада. Пліуралізм в підходах до нової концепції історії України. Звільнення від міфів радянської історичної науки і формування нових міфів. Втручання нової влади в історичну науку: від соціального заказу до нав'язування своїх оцінок історичним подіям і процесам. Нова партійність і „ідеологізація” історичної науки. Підручники з історії України: досягнення і суттєві прорахунки завдяки зниженню професіоналізму і політичної кон'юнктури. Фактичний розкол серед істориків у висвітленні історичних фактів і процесів. Методологія історії під тиском суб'єктивних факторів.

4.Завдання курсу:

- розкрити процес генези методології історії спочатку в лоні філософії історії, а потім в середині самої історичної науки на прикладах країн Європи та Росії;
- розкрити процес формування методології історії, як самостійної галузі історичної науки в радянські часи в 60-х – 80-х рр. ХХ ст. та її розвиток в українській історичній науці часів незалежності: 1991-2008 рр.;
- навчити студентів застосовувати знання про методологію історії в своїй дослідницькій практиці та при аналізі наукової та учбової літератури.

У результаті вивчення дисципліни магістри і спеціалісти повинні **знати:**

- основні етапи розвитку знань про методологію історії в контексті розвитку філософії історії та радянської історичної науки;
- про головні критерії науковості в історіографічній практиці.

Підготовлений фахівець повинен **вміти:**

- використовувати знання про наукову методологію історії під час роботи в освітянській галузі;
- використовувати ці знання в своїй науково-дослідницькій роботі;
- вміти використовувати ці знання в своїй суспільно-політичній практиці: при виступах в ЗМІ і при участі в дискусіях.

5. Статус у навчальному плані.

Нормативний курс із циклу професійних компетентностей

6. Лектор: Ніколаєв Ігор Євгенович, доктор історичних наук, в.о.професора

7. Форми і методи навчання: лекційні та практичні заняття з

використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді опитування, оцінювання рефератів та презентацій з дисципліни, словника дисципліни, модульних контрольних робіт, тестування, наукової роботи, творчих завдань, тематичних доповідей тощо. Для оцінювання використовується національна чотириохвальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

Набір балів: 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, залік виставляється на основі отриманих балів.

9. Мова викладання: українська.

Назва: НАУКА В ІСТОРІЇ СУСПІЛЬСТВА

(5 курс)

1. Ідентифікація

Шифр: 3.06.ПК.06	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 3	Варіативна
Загальна кількість годин: 90 год.	Курс: V
Тижневих годин: 2 год.	Семестр: II
	Лекції: 12
	Практичні заняття: 20
	Самостійна робота: 58
	Вид контролю: іспит

2. Мета курсу: розкрити історію формування, розвитку і трансформації наукового світогляду, рушійні сили і механізми докорінних зрушень в уяві про навколишній світ, простежити конкретні обставини, в яких здійснювались ці зрушення, злами, перебудови наукової картини світу.

3. Опис курсу.

Тема 1. Вступ. Історія науки як навчальна дисципліна. Народження і еволюція науки

Об'єкт, предмет, мета, завдання, методологічні засади і структура навчальної дисципліни. Особливості вивчення курсу. Джерела та література.

Наука як засіб швидкої перебудови всієї цивілізації. Мінливий характер структури цивілізації. Вплив на науку зміни суспільного розвитку та зворотній вплив на її формування.

Аспекти науки. Її зміни з аспектами суспільного життя. Об'єктивність і суб'єктивність науки, що обумовлено цілеспрямованою діяльністю людства. Наука «залежна» і «незалежна». Наука як: інститут; як метод; як накопичення традицій знань; як фактор підтримки і розвитку виробництва; як фактор формування переконання та ставлення до світу та людини; взаємодія науки і суспільства.

Тема 2. Стан наукових знань до античного світу. Наукова думка давньої греції та риму

Картина світу у давніх єгиптян, поява астрономії, геометрії та арифметики, фізики. Основні поняття езотеричної доктрини Персії, Індії.

Зміст і метод грецької науки. Наукові школи Греції. Абстрактна наука. Відділення науки від техніки. Технічні досягнення. Відкриття можливостей для розвитку механіки та її застосування у побуті. Удосконалення греками технічних досягнень бронзового віку. Використання інструментів у архітектурі, токарного верстата. Етапи розвитку науки Греції. Їх характеристика. Філософи і мудреці. Соціальна філософія Греції та Риму. Занепад класичної науки. Спадкоємність класичного світу.

Тема 3. Науково-технічні знання середньовічної Європи

Соціально-економічні умови, що «диктували» необхідність широкого застосування технічних досягнень у середньовіччі.

Вплив Греції на науку ісламу. Напрямок духовних зусиль на обслуговування організованих релігійних віросповідань. Визначальна роль християнства та її вплив на характер культури. Наука в умовах християнства.

Становлення і розквіт ісламу. Його наука, Спадкоємність арабської науки. Занепад культури ісламу.

Перенесення центру ваги наукових досліджень з Близького Сходу до Європи, перші університети в Болоньї, Парижі, Оксфорді, Кембриджі і інших містах (XIII ст.). Університети під впливом арабських і грецьких знань. Виконання головного завдання Відродження - нове відкриття і оволодіння світом створеного і природного. Система Всесвіту М. Коперника. Анатомія людського тіла Везалія.

Тема 4. Наукова революція XVII ст.: етапи та її наслідки.

Перемога нового дослідного, експериментального підходу до явищ. Відродження в галузі техніки і ремесла. Прогрес техніки. Доменні печі та чавун. Використання кам'яного вугілля. Нові філософи-експериментатори. Наукове просвітництво в Голландії та Англії,

Обґрунтування сонячної системи і руйнування античної космогонії. Експериментальна фізика. Відродження математики. Магнетизм. Механіка людського тіла. Гірвей і кровообіг. Хімія. Інтелектуальна революція. Автореферат науки кінця XVII століття.

Тема 5. Вплив науки на соціально-економічні перетворення кінця XVIII- XIX ст.

Вплив Французької революції на науку. Реакція наполеонівських війн на розвиток науки. Королівський інститут Англії.

Характер науки в епоху промислової революції. Промислова революція як наслідок прогресу науки. Зміни першої половини XVIII століття, що мали велике значення для майбутнього як промисловості, так і науки. Удосконалення землеробства. Зростання важкої промисловості. Вирішальна роль використання парової машини. Перехід до економіки, яка базується на використанні вугілля. Розповсюдження науки в Європі. Зміцнення науки під впливом Ньютона. Електрика і ботаніка. Металургія у XIX столітті. Електротехнічна промисловість.

Тема 6. Наука і техніка у першій половині XX ст.

Зміст наукової революції в хімії та фізиці на рубежі XIX-XX століть. Спрямованість їх досягнень. Взаємодія між відкриттями в науці та колосальними змінами в суспільному житті.

Перша світова війна і криза 1930 року як продукт економічних і політичних труднощів. Вплив Другої світової війни на розвиток науки та техніки.

Монополістичний капітал. Місце науки і техніки в епоху монополій. Наука в соціалістичній економіці. Взаємодія промисловості і науки. Фактори, що впливали на підвищення ефективності взаємодії науки і промисловості.

Взаємодія науки і влади Реакція вчених на історичні події.

Тема 7. Науково-технічна революція як суспільне явище. Наука у другій половині ХХ-початку ХХІ ст.

НТР як якісний стрибок у структурі та динаміці розвитку продуктивних сил, одна з найважливіших гарантій гуманного характеру суспільства. Зміна обрису суспільного виробництва, умов, характеру і змісту праці. Етапи НТР. Функції і мета НТР. Особливості НТР. Її відмінність від революцій у цій галузі в минулому. Кардинальні зміни між наукою і технологією.

Стан навколишнього середовища як першочергова проблема людства наприкінці ХХ- початку ХХІ ст. Втрати біосфери і людського життя як головна особливість епохи сучасного суспільства. Необхідність фундаментальних змін у науковому і соціальному світогляді.

4. Завдання курсу.

В результаті вивчення курсу студенти повинні **знати**:

- етапи розвитку науки, зростання незалежності природознавства від світоглядних та ідеологічних установок;
- еволюцію взаємодій між науковим співтовариством і суспільством в цілому;
- головні напрями сучасної науки;
- зміст основних наукових категорій та їх взаємозалежність і взаємодію.

Після вивчення курсу передбачається, що студенти будуть **вміти**:

- володіти понятійним апаратом та методологією аналізу всіх етапів розвитку науки;
- мати погляд на Природу як на інструментальну і споживчу цінність;
- вводити у історичний контекст людину не як творця та спостерігача за Природою. А спираючись на досягнення наукової думки, бачити людину як складову Космосу, частку Природи;
- застосовувати отриманні знання в освітній та науково-дослідній роботі;
- прогнозувати можливі негативні наслідки «однобокого» науково-технічного прогресу;
- сприяти гуманістичному осмисленню результатів людської діяльності.

5. Статус у навчальному плані.

Нормативний курс із циклу фахових компетентностей

6. Лектор: доктор історичних наук, професор кафедри історії, етнології та археології Рижева Н.О.

7. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота з джерелами, проблемне навчання, виконання тестових завдань, бліцопитування, складання термінологічних словників, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань, робота в мережі

Інтернет.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Комплексна діагностика знань, умінь та навичок студентів з курсу здійснюється на основі результатів проведення поточного і підсумкового контролю знань (заліку). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу, виконання практичних робіт, умінь самостійно опрацьовувати тести, складання конспекту, написання звіту, реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (заліку) є підсумкова перевірка глибини засвоєння студентом програмного матеріалу дисципліни, логіки та взаємозв'язків між окремими її розділами, здатність творчого використання набутих знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми, що впливає зі змісту дисципліни тощо.

Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

Набір балів: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, та 40% балів студенти отримують на підсумковому тестуванні. Іспит виставляється на основі суми поточних та підсумкових балів.

9. Мова викладання: українська.

Назва: **СОЦІАЛЬНО-РОЛЬОВИЙ СТАТУС ЧОЛОВІКА І ЖІНКИ В ІСТОРІЇ**
(5 курс)

1. Ідентифікація

Шифр: 3.06.ПК.07	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 4	Варіативна Курс: V
Загальна кількість годин: 120 год.	Семестр: I
Тижневих годин: I семестр – 2,1 год.	Лекції: 16
	Практичні заняття: 24
	Самостійна робота: 80
	Вид контролю: залік

2. Мета курсу: усвідомлення студентами сутності соціально-рольових ознак поведінки жінки і чоловіка в історії; формування гендерної свідомості, вільної від статево-рольових стереотипів; окреслення типових статевої рис, визначальних для професійної педагогічної діяльності; поглиблення знань, набутих студентами в результаті слухання базових дисциплін, та визначення нової парадигми в соціально-гуманітарному знанні.

3. Опис курсу.

Тема 1. Вступ. Історичні періоди формування світогляду про права людини та забезпечення рівності жінки і чоловіка у сучасному громадянському суспільстві

Історична генеза реалізації принципу рівних прав і можливостей. Проблема прав людини як висхідна у формуванні сучасної ідеології та політики. Права жінок у контексті прав людини. Вплив всесвітніх конференцій на утвердження прав жінки як людини. Вплив європейських та світових організацій на формування гендерної політики: Ради Європи, Європейського Союзу, ООН.

Знання про гендер як навчальна дисципліна. Науково-методологічні та методичні основи вивчення гендеру. Поняття гендеру: багатоваріантність і специфіка визначень.

Тема 2. Проблема статі в соціально-гуманітарних науках: історична генеза концепцій

Проблема соціально-рольового статусу жінки і чоловіка у дофілософських джерелах. Філософська рефлексія статі. Егалітарні ідеї «Держави» Платона. Ідея природної ієрархії статей у Арістотеля. Ранньохристиянська рецепція статі. Євангельська ідея рівності та її трансформація в роботах Отців Церкви. Дихотомія духовного/матеріального та ієрархія статей у Августина. Усталення статевої ієрархії в філософії томізму. Проблема статі в контексті ренесансного гуманізму. Ідея природної

рівності жінок і чоловіків у Т. Гоббса. Патріархальна теорія Філмера та її критика Дж. Локком. Теорія статевого диморфізму Ж.-Ж. Руссо: «раціональний» чоловік та «емоційна жінка». Рефлексія проблеми статі у І. Канта. Подолання статевої односторонності в філософії німецького романтизму; Дихотомія чоловічого/жіночого та публічного/приватного у гегелівській філософії права. Марксизм про класові корені статевої нерівності. Проблема статі в нових соціальних науках. Проблематизація статі в історії: ідея культурно- історичної конструкції статі.

Тема 3. Жіночий рух як закономірний етап суспільних змін

Соціально-економічні перетворення в Європі та Північній Америці кінця XVIII – XIX ст. та їх вплив на зміну суспільного становища жінок та чоловіків. Залучення жінок до промислового виробництва. Освіта жінок. Основні форми дискримінації жінок у XIX ст. Освіта, заангажованість у виробничу діяльність. Моделі шлюбно-сімейної поведінки. Становлення та розвиток жіночого руху. Ідеали демократії, егалітаризму та їх вплив на формування жіночого руху. Жіночий рух як самостійний феномен суспільно-політичного життя XIX – XX ст. Основні типи жіночих організацій (культурно-просвітні, феміністичні, профспілкові, партійні та ін.). «Буржуазний» та «пролетарський» жіночі рухи. Рух суфражисток та його історичні здобутки. Національні відмінності у моделях жіночих рухів. Жіночий рух в Україні – історія, типологія, регіональні відмінності. Сучасний стан міжнародного жіночого руху – здобутки та завдання.

Тема 4. Гендерні ролі та стереотипи у суспільстві. становлення гендерної ідентичності

Джерела та функціонування стереотипів: міфи і реальність соціально-рольового статусу жінки і чоловіка в історії. Історичний та етнокультурний характер уявлень про фемінність та маскуліність. Дослідження гендерних відмінностей та їх результати. Інтелектуальні та соціально-психологічні характеристики жінок і чоловіків: чи відмінності переважають подібність.

Структурно-функціональна теорія відтворення соціальних ролей жінок і чоловіків. Диференціація ролей у теорії соціального конфлікту. Зміст сучасних уявлень про типові характеристики жінок і чоловіків. Концепція соціальної андрогінії. Уявлення про ролі та характеристики жінок і чоловіків в українському суспільстві.

Тема 5. Гендерні відносини в родині. розподіл сучасного ринку праці за статтю

Еволюція форм сім'ї й розподіл влади на різних етапах людської історії. Статусно-рольова структура сучасної української сім'ї. Проблема неоплачуваної домашньої праці жінок. Взаємозв'язок професійної та домашньої сфер діяльності. Процеси розподілу обов'язків у сім'ї. Модель сімейного консенсусу. Домогосподарка – «одна кар'єра на двох».

Материнство та батьківство як соціокультурні феномени. Соціальні та психологічні особливості взаємовідносин: мати – донька, мати – син, батько – донька, батько – син. Дослідження причин розлучень і конфліктів у сім'ї.

Проблема соціально-історичних відносин жінок і чоловіків як предмет економіки. Проблема статусу жінок у ринковій економіці. Вплив ринкових реформ на становище жінок в пост-комуністичних країнах. Гендерна нерівність в українській економіці.

Тема 6. Гендерні аспекти освітньої політики, жінки і чоловіки як об'єкти висвітлення у масовій культурі та медіапросторі

Система освіти як одна з базових інституцій відтворення гендерної стратифікації суспільства та культури в цілому. Функції системи освіти (економічна, соціального відбору, політична, соціального контролю) та гендер. Гендерні аспекти невідповідності високого освітнього рівня та професійного відбору.

Специфіка гендерної соціалізації в системі освіти. Проблеми виховання з точки зору гендеру. Освіта та формування гендерних ролей. «Прихований навчальний план» та його виміри: організація діяльності освітнього закладу, гендерні відносини на роботі, гендерна стратифікація вчительської професії. «Гендерна нейтральність» навчальної літератури. Гендерні відмінності стилю викладання.

ЗМІ як система витворення колективних моделей поведінки. Образ чоловіка та образ жінки в мас-медіа. Пропаговані моделі «жіночості» та «чоловічості». Зміст «маскулінності» у вітчизняних ЗМІ. Реклама як окремий різновид соціальної комунікації.

Тема 7. Особливості мовного спілкування чоловіків і жінок у професійній діяльності

Історичний аспект формування основних характеристик спілкування. Чоловік і жінка як об'єкти спілкування. Роль гендеру у створенні мовної картини світу. «Жіноча» мова – міф чи реальність? Мовний сексизм або дискримінаційне зображення статей у мові. Гендерні упередження, спільні для усіх мов. Мовне зображення чоловіка як норми, а жінки як відхилення від норми. Ігнорування і «замовчування» жінок. Лексичні лакуни, семантична асиметрія та гендерні стереотипи. Проблема родових іменників та займенників. Маркована жінка.

Тема 8. Трансформація політичної сфери та участь жінок і чоловіків у політиці. Гендерна демократія і українська перспектива

Фактори впливу на формування гендерної політики в Україні. Проблема інтеграції України в міжнародне співтовариство. Міжнародні чинники впливу на гендерну політику держави. Законодавчі ініціативи щодо утвердження принципу рівних прав і можливостей. Роль громадських жіночих організацій у становленні гендерної політики. Жіночі та гендерні дослідження як показник формування гендерної політики. Впровадження гендерної освіти у навчальних закладах України. Започаткування гендерної статистики та її вплив. Гендерна демократія і українська перспектива.

4. Завдання курсу.

В результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати:

- про інтелектуальні, пізнавальні, емоційні, творчі, комутативні та мовні жіночі і чоловічі особливості;
- головні принципи сучасної гендерної політики в Україні та світі;
- про специфіку входження жінок та чоловіків у професійну педагогічну діяльність;
- зміст основних гендерних категорій, взаємозалежність і взаємовідношення цих знань.

вміти:

- формувати вільну від соціально-рольових стереотипів свідомість аудиторії, з якою вони працюють;
- володіти понятійним апаратом та методологією гендерного аналізу;
- застосовувати отримані знання в освітній та науково-дослідній роботі;
- оцінювати соціальні та культурні явища з позицій рівності жінки і чоловіка;
- формувати нестереотипні уявлення про роль чоловіків і жінок у суспільному житті.

5. Статус у навчальному плані.

Нормативний курс із циклу фахових компетентностей

6. **Лектор:** доктор історичних наук, професор кафедри історії, етнології та археології Рижева Н.О.

7. **Форми і методи навчання:** Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота з джерелами, проблемне навчання, виконання тестових завдань, бліцопитування, складання термінологічних словників, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань, робота в мережі Інтернет.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Комплексна діагностика знань, умінь та навичок студентів з курсу здійснюється на основі результатів проведення поточного і підсумкового контролю знань (заліку). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу, виконання практичних робіт, умінь самостійно опрацьовувати тести, складання конспекту, написання звіту, реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (заліку) є підсумкова перевірка глибини засвоєння студентом програмного матеріалу дисципліни, логіки та взаємозв'язків між окремими її розділами, здатність творчого використання набутих знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми, що впливає зі змісту дисципліни тощо.

Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

Набір балів: 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, залік виставляється на основі отриманих балів.

9. Мова викладання: українська.

Назва: **КУЛЬТУРА ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ: СВІТОВИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІРИ**
(6 курс)

1. Ідентифікація

Шифр: 3.06.ПК.08	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 3 Загальна кількість годин: 90 год. Тижневих годин: III семестр – 2 год.	Нормативна Курс: VI Семестр: III Лекції: 12 год. Практичні заняття: 20 год. Самостійна робота: 58 год. Вид контролю: іспит

2. Мета курсу: розглянути феномен історичної пам'яті, його місце і роль в системі суспільних цінностей, а також механізми актуалізації минулого у пізнавальному процесі і в ідентифікаційних практиках, проаналізувати генезис теорій колективної пам'яті на різних історичних етапах і в різних галузях наукового знання, особливості сучасних стратегій пам'яті, співвідношення історії й мнемоісторії, зіткнення традиційних та інноваційних дискурсів в осмисленні зв'язку між минулим, сучасним і майбутнім.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Методологія пам'яті

Тема 1. Тракткування «історичної пам'яті» у світовій гуманітарній традиції

Вступна лекція присвячена загальній характеристиці феномену «пам'яті» як об'єкту та предмету досліджень гуманітарних та природничих наук в історії світової думки. Прослідковано історію розвитку філософської та культурологічної рефлексії над роллю та (при)значенням «пам'яті» у Західній та Східній цивілізаціях. Виокремлено характерні особливості її функціонування як теоретичного концепту, ідеологічної норми, культурної звички та щоденної практики у архаїчних, традиційних, модерних та постмодерних суспільствах. Подано необхідний словник понять та термінів, необхідних для систематизувань знань про пам'ять у контексті суспільствознавчих наук.

Тема 2: Методологія колективної пам'яті

Окреслено сучасний стан проблем і досягнень історіографічних розвідок та методологічних підходів у дослідженнях колективної пам'яті, з суспільно-культурними механізмами творення, функціонування колективної пам'яті та її підтримування чи деконструкції. Зокрема, охарактеризовано такі концепції колективної пам'яті: пам'ять як феномен культури (Maurice Halbwachs), культура як феномен пам'яті (Aby Warburg), пам'ять як історичне знання та концепцію «функціональної» пам'яті (Aleida Assmann), концепцію «культурної» та «комунікативної» пам'яті (Jan Assmann).

Кредит 2. Меморіальна культура в Європі

Тема 3. Меморіальна культура у спільній Європі

За допомогою концепції Р.Нога узагальнено принципи функціонування дискурсів «місце пам'яті» та значення їх семіотичних потенціалів, передовсім у повоєнній Європі та посткомуністичних країнах. Під кутом топосу «культу мертвих» (метод Р.Козеллека) оглянуто історично-культурний меморіальний ландшафт європейських країн. Розглянуто засади конструювання пантеонів національної слави, мавзолеїв національних героїв та мартирологічної символіки у контексті традиційних, постмодерних та постколоніальних уявлень. Проаналізовано позитивні та негативні наслідки провадження т.зв. історичної політики амнезії та амністії у освітній, медіально-публічній, соціальній сферах країн-членів Європейської Спільноти (Франції, Німеччині, Нідерландах, Іспанії, Фінляндії).

Кредит 3. Політика пам'яті: постколоніальний і посткомуністичний вимір

Тема 4. Політика пам'яті: постколоніальний вимір

Тема присвячена ознайомленню з головними теоретичними підходами, якими послуговувалася світова гуманітаристика при аналізі постколоніальних суспільств у ХІХ-ХХІ ст. На прикладі концепцій Е.Саїда, Б.Андерсона, Е.Томсон та ін. виділено спільні для постколоніальної суспільної свідомості способи сприйняття, оцінювання та інтерпретації свого нещодавнього минулого, а також специфіку трансформації топосів «національного», «автентичного», «ворожого» та зміну їх смислового навантаження у публічному, приватному та політичному просторах. Окремо проаналізовано ідейні витoki та спрямованість дискурсу т.зв. нового орієнталізму, який розпрацьовують західні вчені та політики стосовно постколоніальних країн Африки, Америки та Європи.

Тема 5. Посткомуністичний розрахунок з пам'яттю: погляд зсередини

Лекція має на меті комплексно оглянути сучасні дискурси історичної, культурної, національної пам'яті, які переважають у країнах колишнього Радянського блоку (Україна, Російська Федерація, Польща, Словаччина, Угорщина, Білорусь та ін.); порівняти методи та наслідки «розрахунку» з ним, зокрема на прикладі діяльності державних (Інститути Національної Пам'яті) інституцій. За допомогою соціологічних даних, емпіричних спостережень, візуального матеріалу та інтелектуальних рефлексій відомих мислителів та аналітиків зроблена спроба оцінити наслідки процесів декомунізації у сфері колективної ментальності та громадянської свідомості після 1989 року, м.ін. крізь призму відкриття архівів та процесів люстрації. Окреслено типові регіональні, етнічні, національні «бункери» колективної пам'яті, характерні для конкретних посткомуністичних держав (наприклад, «єврейська» проблема у Польщі, «мадярська» та «циганська» - у Словаччині, «мегаломанська» - в Угорщині, «самовіктимізація» - в Україні тощо) та висвітлено способи їх інтерпретації у інтелектуальному та поза-академічному середовищах.

Кредит 4. Етика міжсусідської пам'яті

Тема 6. Етика міжсусідської пам'яті

Підсумовуюча прочитаний лекційний курс лекція присвячена розгляду та аналізу філософсько-етичного руслу в інтерпретації феномену пам'яті як актуальної інтелектуальної ініціативи відомих європейських вчених, покликаної оновити ідейні смисли актуальних історичних політик. На прикладі концепцій та аргументів П. Рікера, П.Нора, Й. Тішнера, Ч.Тайлора, К. Войтили, Й. Ратцінгера, А. Шептицького та ін. узагальнено християнські підстави дискурсу порозуміння між народами-сусідами, як і поміж етнічними спільнотами всередині суспільства. Розглянуто вихідні засади теософського, феноменологічного й етичного підходів у інтерпретації образу «Чужого» як «Іншого», а також «Себе-як-Іншого»; порівняно їх потенціальне та реальне значення з іншими поширеними способами колективної пам'яті (амнезії, амністії тощо). Висвітлено негативні наслідки інструменталізації чи забуття Минулого у контексті дилем (ново)європейського мультикультуралізму, за допомогою наративів «співпереживання», «прощення», «діалогу пам'ятей» окреслено гуманістичні можливості нової міжсусідської толерантності європейських націй.

4. Завдання курсу. Дослідити феномен історичної пам'яті, теорію і практику формування політики пам'яті, роль дидактики у формуванні образів минулого, науковий і публічний дискурси історичної пам'яті, а також роль міфів у цьому процесі.

5. Статус у навчальному плані.

Нормативний курс із циклу професійних компетентностей

6. Лектор: кандидат історичних наук, доцент кафедри історії, етнології та археології Господаренко О. В.

7. Форми і методи навчання: лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді опитування, оцінювання рефератів та презентацій з дисципліни, словника дисципліни, модульних контрольних робіт, тестування, наукової роботи, творчих завдань, тематичних доповідей тощо. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

Набір балів: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студент отримує під час складання іспиту. Підсумкова оцінка виставляється за сумою балів поточного контролю та іспиту.

9. Мова викладання: українська.

Назва: **УКРАЇНСЬКІ ІСТОРИЧНІ ШКОЛИ**

(6 курс)

1. Ідентифікація

Шифр: 3.06.ПК.ДВВ.01	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:3	Варіативна
Загальна кількість годин: 90 год.	Курс: VI
Тижневих годин: 2 год.	Семестр: III
	Лекції: 12
	Практичні заняття: 20
	Самостійна робота: 58
	Вид контролю: залік

2. Мета курсу: : «Українські історичні школи» є виявити соціальні умови та суспільно-політичні передумови формування історичної науки України, показати основні етапи і організаційні основи її розвитку, визначити методологічні принципи історичного пізнання, відобразити ідейну боротьбу в науці, з'ясувати методи дослідження конкретно-історичних проблем українських історичних шкіл.

3. Опис курсу.

КРЕДИТ 1. Історіографія історії України ХХст.: теоретико-методологічні проблеми та шляхи поступу.

Тема 1. Вступ. Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу.

Стан сучасної історичної науки в Україні.

Актуальні проблеми історії України ХІХ – початку ХХст.

Історична спадщина Віталія Григоровича Сарбея в контексті сучасної історичної науки.

КРЕДИТ 2. ХІХ століття: період пошуку парадигм

Тема 2. Історична наука України в передреволюційний період.

Українські землі в роки Першої світової війни у працях українських істориків.

Історична регіоналістика.

Нариси історії професійних спілок України: перспективи наукового дослідження.

Тема 3. Українська історична наука в період революції 1917-1920рр.

Проблеми реалізації ідеї української державності 1917-1920рр.

Українська революція 1917-1920рр.: динаміка соціальних та національних процесів.

ЗУНР: досвід державотворення.

Консерватор і революціонер: Павло Скоропадський та Степан Бандера.

КРЕДИТ 3. ІСТОРИЧНА НАУКА В УКРАЇНІ В ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ.

Тема 4. Україна в період соборності.

Ідея соборності України і спроби її реалізації в ХІХ-ХХст.

Духовні та культурні підстави соборності України.

Соборність України як наукова проблема і виклик часу.

Соборність та проблеми специфіки регіонів України: теоретико-методологічні засади.

Співці єдності України: Іван Франко та Леся Українка.

Тема 5. Проблеми сучасних історичних шкіл в Україні.

Організаційна структура української історичної науки.

Методологічна підходи сучасних українських істориків: проблеми та перспективи розвитку.

Наукові історичні школи і провідні тенденції розвитку української історичної науки на початку ХХІст.

Проблема наукової школи в сучасній українській історичній науці.

4. Завдання курсу.

- досягнення глибокого усвідомлення майбутніми вчителями загальних тенденцій та закономірностей розвитку як вітчизняної так і закордонної історичної науки пов'язаної з дослідженням історії України та водночас навчити шанобливому ставленню до духовних і матеріальних надбань усіх народів світу.

- розширення й поглиблення у студентів знань з історіографії історії України ХХ - початок ХХІст.;

- відродження методологічної спадщини української історичної науки;

- вироблення бачення суспільних явищ минулого з позицій історизму;

- формування національної історичної свідомості;

- утвердження патріотизму.

5. Статус у навчальному плані.

Варіативний курс із циклу професійних компетентностей

6. Лектор: доктор історичних наук, доцент Зеркаль Микола Миколайович

7. Форми і методи навчання: лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді опитування, оцінювання рефератів та презентацій з дисципліни, словника дисципліни, модульних контрольних робіт, тестування, наукової роботи, творчих завдань, тематичних доповідей тощо. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

Набір балів: 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, залік виставляється на основі отриманих балів.

9. Мова викладання: українська.

Назва: Теорія і практика управління навчальним закладом
(6 курс)

1. Ідентифікація

Шифр: 3.06.ПК.ДВВ.04	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 3 Загальна кількість годин: 90 год. Тижневих годин: I семестр – 2 год.	Варіативна Курс: VI Семестр: III Лекції: 12 Практичні заняття: 8 Самостійна робота: 70 Вид контролю: залік

2. Мета курсу:

3. Опис курсу.

4. Завдання курсу.

5. Статус у навчальному плані. Варіативний курс із циклу вибору ВНЗ

6. Лектор:

7. Форми і методи навчання: лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді опитування, оцінювання рефератів та презентацій з дисципліни, словника дисципліни, модульних контрольних робіт, тестування, наукової роботи, творчих завдань, тематичних доповідей тощо. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

Набір балів: 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, залік виставляється на основі отриманих балів.

9. Мова викладання: українська.

Назва: ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

(5 курс)

1. Ідентифікація

Шифр: 3.06.ПК.ДВВ.06	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 3	Варіативна
Загальна кількість годин: 90 год.	Курс: V
Тижневих годин: I семестр – 4 год.	Семестр: I
	Лекції: 12
	Практичні заняття: 20
	Самостійна робота: 58
	Вид контролю: іспит

Мета курсу: є розкриття основних тенденцій розвитку світової політики та особливостей міжнародних відносин в різні періоди історії сучасного світу; вироблення навичок аналізу міжнародних відносин з урахуванням історичного досвіду, факторів об'єктивного та суб'єктивного характеру, національних інтересів кожного суб'єкта міжнародних відносин; отримання знань щодо основних теорій, доктрин світової політики, загальної проблематики системи міжнародних відносин в другій половині ХХ – початку ХХІ ст.

2. Опис курсу.

Кредит 1. Поняття системності у міжнародних відносинах

Тема 1. Поняття системності у міжнародних відносинах

Сутність й основні характеристики системності. Системні функції в науці. Термінологічний апарат системної теорії. Міжнародні відносини крізь призму системності. Принципи системного аналізу явища міжнародних відносин. Типологія і динаміка міжнародних систем. Концепції організації міжнародних систем. Теорії міжнародного порядку.

Тема 2. Системна еволюція міжнародних відносин

Довестфальський міжнародний порядок. Тридцятирічна релігійна війна в Європі та підписання Вестфальської угоди. Значення Вестфальського миру для розвитку європейських міждержавних відносин. Віденський Конгрес та його значення для розбудови міжнародних відносин в Європі. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин.

Кредит 2. Проблеми безпеки в міжнародних відносинах другої половини ХХ – на початку ХХІ ст.

Тема 3. Міжнародні відносини в період холодної війни: головні фактори формування та тенденції розвитку

Геополітичні зміни в світі після Другої світової війни. Становлення біполярної системи міжнародних відносин.

Мирні угоди з колишніми союзниками Німеччини. Створення Організації Об'єднаних Націй. Причини і початок холодної війни. Утворення військово-політичних блоків. Сателітизація країн Центрально-Східної Європи. Німецька проблема в міжнародних відносинах. Проблема Австрії в повоєнних міжнародних відносинах.

Регіональні конфлікти та проблеми їх розв'язання в умовах біполярного світу. Розпад колоніальної системи. Вхідження країн, що визволилися, у міжнародні відносини.

Тема 4. Ядерний чинник у світовій політиці другої половини ХХ – на початку ХХІ ст.

Ядерний чинник у світовій політиці другої половини ХХ – на початку ХХІ ст. Передумови формування міжнародного режиму нерозповсюдження ядерної зброї (1945-1968 рр.) Створення Міжнародної агенції з атомної енергії (МАГАТЕ) у 1957 р. для моніторингу за системою міжнародних гарантій проти спроб використання ядерних технологій у військових цілях. Роботи у галузі ядерної енергетики ФРН та Японії, ядерна діяльність Австралії, Аргентини, Бразилії, Ізраїлю, Індії, Швеції, Швейцарії та позиція ядерних держав. Договір щодо заборони ядерних випробувань у 3-х середовищах (1963 р.).

Підписання ДНЯЗ (1 липня 1968 р.). Складові елементи міжнародного режиму нерозповсюдження ядерної зброї. Проблеми вертикального та горизонтального нерозповсюдження.

Етапи становлення режиму ядерного нерозповсюдження. Договори ОСО-1, ОСО-2, СНО-1 та СНО-2, РСМД. Міжнародні оглядові конференції з питань виконання ДНЯЗ 1975, 1980, 1985, 1990, 2000 та 2005 рр. Безумовне та безстрокове подовження ДНЯЗ (1995 р.). Підписання ДВЗЯВ (1996 р.).

Зони, вільні від ядерної зброї (ЗВЯЗ). Договір Тлателолко 1967 р. щодо формування ЗВЯЗ у Латинській Америці. Декларація про денуклеаризацію Африки (1964 р.). Підписання Договору Раротонга щодо формування без'ядерної зони у Південній частині Тихого океану (6 серпня 1985 р.). Ініціативи щодо створення ЗВЯЗ на Корейському півострові 1992 р. та у Центральній Азії (1993 р.). Бангкокський договір про створення ЗВЯЗ у Південно-Східній Азії (15 грудня 1995 р.). Резолюція ГА ООН А/RES/50/78 про "Остаточний текст Договору про Африканську ЗВЯЗ" (12 грудня 1995 р.). Договір Пеліндаба про Африканську ЗВЯЗ (11 квітня 1996 р.). Алма-Атинська декларація на підтримку створення ЗВЯЗ у Центральній Азії (1997 р.). Проблема формування ЗВЯЗ у Європі.

Міжнародна система експортного контролю (ЕК). Комітет Цангера (1971 р.) Меморандуми "А" і "В" (1974 р.). Лондонський клуб (1975 р.). Затвердження ГЯП керівних принципів ядерного експорту (1977 р.). Міжнародна система моніторингу (МСМ) у 1996 р.

Ядерне нерозповсюдження у діяльності міжнародних організацій на початку ХХІ ст.

Кредит 3. Регіональні системи міжнародних відносин у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

1 Тема 5. Інтеграційні процеси у Західній Європі

Історичні витоки панєвропейського руху. Реалізм у процесі європейської інтеграції в 1940-х рр. Федералістський рух у Західній Європі. У.Черчилль та його проект Європейської Федерації. Конгрес у Монтре (1947). Дені де Ружмон і Моріс Але. Створення Ради Європи (1949). Лозаннський конгрес європейського руху та його рішення (1949). Проект Європи М.Дебре (1949) та причини його провалу. План Р.Шумана (1950). Утворення ЄОВС. Посилення інтеграційних процесів у Західній Європі. Утворення ЄЕС та ЄАВТ. Особливості європейської інтеграції у 60-ті рр. ХХ ст. План Ж.Помпиду та розвиток ЄЕС у 70-ті рр. ХХ ст. Проблеми, пов'язані з «особливою позицією» Великобританії. Роки «європесимізму». Вибори до Європейського парламенту (1979). Шенгенські угоди (1985) та позиції країн Західної Європи. Єдиний Європейський акт (1986) та його значення. Громадянство ЄЕС. Жак Делор та його діяльність. Підготовка і підписання Маастрихтського договору (1992). Розширення ЄС у 1990-х рр. за рахунок Австрії, Фінляндії та Швеції. Копенгагенські умови та проблема подальшого розширення ЄС. Амстердамський договір. Велике розширення ЄС у 2000-х рр. та його геополітичне значення.

Значення Лісабонського договору для зміцнення інтеграційних процесів в Європі на початку ХХІ ст.

2 Тема 6. Європейська спільна політика у галузі безпеки та оборони

Передумови формування спільної європейської політики у галузі безпеки та оборони. Гергентштейнська програма «12 пунктів» (1946). Підписання Брюссельського пакту (1948). План Р.Плевена (1950). Підписання Договору про заснування Європейського оборонного співтовариства (1952). ЗЕС (1954). Позиція Франції. НБСС (1975). Прийняття Єдиного Європейського акту (1986). Маастрихтський договір (1992): розділ V «Положення про спільну політику у галузі безпеки та оборони». Амстердамський договір (1997): зміцнення безпеки і забезпечення стабільності на зовнішніх кордонах ЄС; відпрацювання механізму реалізації спільної європейської політики у галузі безпеки та оборони. Гельсінський саміт 1999 р. та початок реалізації спільної європейської політики у галузі безпеки та оборони. Позиція Великобританії. Іракська криза та її вплив на оборонну політику ЄС. Ініціативи Великої Британії, Німеччини і Франції щодо воєнної політики ЄС (2003). Нарада міністрів закордонних справ Великої Британії, Німеччини і Франції у Неаполі та ідея створення європейських сил швидкого реагування (2003). Лісабонський договір та його роль у розбудові спільної європейської зовнішньої політики та стратегії у сфері безпеки та оборони.

Проблеми та перспективи реалізації спільної європейської політики у галузі безпеки та оборони.

Європейська цивілізація перед глобальними викликами сучасності. Особливості тероризму у Європі: зв'язок з етнічними конфліктами.

Використання сепаратистськими і праворадикальними угрупованнями терористичних методів для досягнення своїх цілей. Проблема міжнародного тероризму та боротьба з ним.

Міжнародне співробітництво ЄС у боротьбі з глобальними проблемами людства. Участь країн Європи у переговорах з екологічної проблематики: конференція у Ріо-де-Жанейро (1992), підписання Рамкової конвенції ООН щодо зміни клімату і Конвенції про біологічну різноманітність. Підписання Кіотського протоколу (1997). Боротьба із змінами клімату. Середньострокова стратегія ЄС щодо зміни клімату «Стратегія в області зміни клімату 2020 і за його межами» (Стратегія 2020). Проблема неконтрольованої міграції в ЄС та її наслідки для країн регіону.

Тема 7. Близький та Середній Схід у системі міжнародних відносин другої половини ХХ – на початку ХХІ ст.

Особливості Близького та Середнього Сходу як регіональної підсистеми міжнародних відносин. Створення Держави Ізраїль. Ескалація арабсько-ізраїльського конфлікту. «Шестиденна війна» 1967 р. «Війна Судного дня» 1973 р. Розвиток міжнародних відносин на Близькому і Середньому Сході у 80-х – на початку 90-х рр. Проблема арабсько-ізраїльського врегулювання.

Вузлові питання регіональної безпеки на Близькому та Середньому Сході. Ліванська проблема. Курдська проблема. Палестинська проблема. Інтифада Аль-Акси та її міжнародно-політичне значення.

Конфліктний потенціал регіону на початку ХХІ ст. Арабська весна та її геополітичні наслідки для розвитку країн регіону. Геополітика сирійського збройного конфлікту у 2011-2015 рр. Ядерна програма Ірану у контексті формування регіональної системи безпеки на Близькому та Середньому Сході. Ісламський фактор у міжнародних відносинах на Близькому та Середньому Сході.

Міжнародне співробітництво держав регіону у боротьбі із глобальними викликами сучасності. Боротьба країн геополітичного ареалу із міжнародним тероризмом на початку ХХІ ст.

Тема 8. Міжнародні відносини в Азії у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Східна Азія після Другої світової війни. Завершення громадянської війни в Китаї та перенесення блокової структури відносин у Східну Азію. Корейська війна 1950-1953 рр. та закріплення конфронтації в регіоні. Радянсько-японський діалог та невдача перших спроб розрядки у Східній Азії. Загострення китайсько-радянських протиріч і початок плюралізації регіональної міжнародної системи. Нормалізація відносин КНР та США. Трансформація системи міжнародних відносин у Східній Азії на початку ХХІ ст.

Особливості становлення геополітичного регіону Південної Азії. Міжнародна позиція Індії та засади її зовнішньополітичної стратегії. Китайсько-індійський збройний конфлікт 1962 р. та його вплив на

міжнародні відносини в Південній Азії. Індійсько-пакистанські відносини. Кашмірська проблема. Бангладешська криза. Розвиток регіональної ситуації у другій половині 70-х – на початку 90-х років. Геополітична ситуація у Південній Азії на початку ХХІ ст.

Тема 9. Міжнародні відносини в Південно-Східній Азії у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Міжнародно-політичні аспекти процесу деколонізації країн Південно-Східної Азії. Женевські угоди 1954 р. щодо Індокитаю і зрив їхнього виконання. Міжнародні відносини Індонезії за правління А. Сукарно. В'єтнамська війна 1964-1973 рр. та її міжнародно-політичні наслідки. Зовнішня політика Соціалістичної Республіки В'єтнам і камбоджійська проблема. Створення АСЕАН і формування регіональної системи безпеки.

Країни Південно-Східної Азії у структурі міжнародних відносин на початку ХХІ ст.

Тема 10. Латинська Америка та країни Африки у системі міжнародних відносин другої половини ХХ – на початку ХХІ ст.

Особливості зовнішньої політики країн Латинської Америки у другій половині ХХ ст. Кубинська революція та її значення для розвитку міжнародних відносин. Становлення та розвиток міжамериканської системи міжнародних відносин. Основні етапи політики США в Латинській Америці. Урегулювання центральноамериканської кризи. Контадорський процес. Інтеграційні процеси в латиноамериканському регіоні. Країни Латинської Америки на початку ХХІ ст.: проблеми та перспективи розвитку.

Суспільно-політичні процеси в державах Африки другої половини ХХ ст. та безпекові проблеми на континенті. Еволюція концептуальних засад зовнішньої політики африканських країн. Становлення та розвиток системи міжафриканських відносин. Субрегіональні інтеграційні об'єднання в Африці та способи подолання.

Геополітична ситуація в Африці на початку ХХІ ст. та тенденції становлення системи міждержавного співробітництва на континенті.

3. Завдання курсу.

Серед завдань курсу можна визначити:

- ознайомлення студентів з теоретичними положеннями формування зовнішньої політики держав другої половини ХХ – на початку ХХІ ст.;
- розкриття специфіки зовнішньої політики країн, виявлення спільного та відмінного у їх зовнішньополітичній діяльності;
- аналіз інтеграційних аспектів становлення європейського геополітичного простору та з'ясування ролі і позиції західноєвропейських держав у цьому процесі;
- вивчення місця регіональних країн, регіональних підсистем у світовій політиці;

- дослідження місця та ролі, що посідає Україна у зовнішній політиці держав Західної Європи.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- концепції формування зовнішньої політики держав другої половини ХХ – на початку ХХІ ст.;

- специфіка зовнішньополітичної діяльності держав другої половини ХХ – на початку ХХІ ст.;

- інтеграційні тенденції та інші особливості розвитку європейського геополітичного простору;

- роль та місце, що посідають країни у міжнародних відносинах другої половини ХХ – на початку ХХІ ст.;

- проблеми та завдання у контексті становлення регіональних підсистем міжнародних відносин другої половини ХХ – на початку ХХІ ст.

II. Фахові:

- характеризувати основні чинники і тенденції формування біполярної (Ялтинсько-Потсдамської) системи міжнародних відносин;

- розрізняти етапи розвитку біполярної системи міжнародних відносин;

- визначати концептуальні підходи формування основ глобальної і регіональної безпеки у контексті системної еволюції міжнародних відносин у ХХ - на початку ХХІ ст. (трансформації міжнародної системи від біполярності до постбіполярної доби);

- розрізняти специфіку зовнішньополітичних концепцій регіональних держав в Азії, Африці, на Близькому та Середньому Сході, а також у Латинській Америці у 1945-2015 рр.;

- характеризувати зовнішню політику країн Західної Європи, виявляти спільні та відмінні риси у зовнішньополітичній діяльності держав регіону другої половини ХХ – на початку ХХІ ст.;

- орієнтуватися у проблемах й тенденціях формування та реалізації інтеграційних процесів в Європі другої половини ХХ – на початку ХХІ ст.;

- аналізувати роль і місце країн Близького і Середнього Сходу у світовій політиці другої половини ХХ – на початку ХХІ ст.;

- характеризувати роль африканських країн у міжнародних відносинах другої половини ХХ – на початку ХХІ ст.;

- розкривати умови функціонування режиму ядерного нерозповсюдження на початку ХХІ ст., визначати реальні та потенційні загрози у галузі нерозповсюдження та можливі засобів їх усунення;

- оцінювати роль цивілізаційного, релігійного, культурного чинників у міжнародно-політичних процесах другої половини ХХ – на початку ХХІ ст.;

- моделювати розвиток міжнародно-політичної ситуації на початку XXI ст. на основі набутих знань і загальноприйнятих методів і методик;

- аналізувати роль України у міжнародних відносинах і зовнішній політиці держав наприкінці XX – на початку XXI ст.

4. Статус у навчальному плані. Варіативний курс із циклу вибору ВНЗ

5. Лектор: доктор політичних наук, доцент, професор кафедри політології Седляр Юлія Олександрівна.

6. Форми і методи навчання: лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

7. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді опитування, оцінювання рефератів та презентацій з дисципліни, словника дисципліни, модульних контрольних робіт, тестування, наукової роботи, творчих завдань, тематичних доповідей тощо. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

Набір балів: 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, іспит виставляється на основі отриманих балів.

8. Мова викладання: українська.

Назва: **ТРАДИЦІЙНА МІЛІТАРНА КУЛЬТУРА НАРОДІВ
СВІТУ**

(6 курс)

1. Ідентифікація

Шифр: 3.06.ПК.ДВС.1.01.02	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:3 Загальна кількість годин: 90 год. Тижневих годин: 2 год.	Варіативна Курс: VI Семестр: III Лекції: 12 Практичні заняття: 20 Самостійна робота: 58 Вид контролю: залік

2. Мета курсу: : ознайомити студентів з становленням, розвитком та особливостями традиційних мілітарних культур різних регіонів світу з давніх часів до доби середньовіччя.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Мілітарна культура народів Європи.

Тема 1. Військова культура народів Північної Європи

Тема 2. Мілітарна культура народів Західної Європи

Тема 3. Традиційна військова культура народів Східної Європи

Кредит 2. Мілітарна культура народів Азії та Кавказу

Тема 4. Мілітарна культура народів Південно-Східної Азії

Тема 5. Військова культура народів Середньої Азії

Тема 6. Традиційна мілітарна культура народів Кавказу

Кредит 3. Мілітарна культура народів Африки, Північної та Південної Америки

Тема 7. Військова культура народів Африки

Тема 8. Мілітарна культура народів Північної Америки

Тема 9. Традиційна військова культура народів Південної Америки

Змістовний модуль 4. Мілітарна культура народів Індонезії, Філіппін, Австралії та Океанії

Тема 10. Традиційна мілітарна культура народів Індонезія та Філіппіни

Тема 11. Військова культура народів Австралія та Океанія

4. Завдання курсу.

- надати відомості про традиційні мілітарні культури народів світу з давніх часів до середньовіччя;
- розкрити особливості становлення та розвитку традиційних військових культур у різних регіонах світу;
- надати відомості про матеріальні пам'ятки мілітарних культур народів світу;
- розкрити духовні аспекти військової культури різних регіонів світу.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- вміння розуміти суть, призначення й зміст гуманітарних наук, місця історії в системі гуманітарного знання, природи людського суспільства і ролі особи в його функціонуванні;
- здатність до толерантної поведінки та стратегії конструктивної діяльності в умовах культурних, мовних, релігійних відмінностей між народами, різноманітності світу й людської цивілізації;
- спроможність формувати власну точку зору при оцінці минулих та сучасних подій;
- здатність брати на себе відповідальність, у сумісному ухваленні рішень, компетенцій, що стосуються життя у полікультурному суспільстві (розуміння відмінностей між представниками різних культур, мов і релігій, шанобливе ставлення до чужих традицій тощо).

II. Фахові:

- ґрунтовне знання особливостей розвитку традиційних мілітарних культур народів світу;
- вміння визначати суттєві ознаки, притаманні тій, чи іншій традиційній військовій культурі;
- здатність до організації та проведення екскурсій, читанні лекцій, проведенні науково-освітніх заходів культурологічного спрямування;
- здатність проводити дослідження в галузі охорони і зберігання пам'яток мілітарної культури народів світу;
- вміння здійснювати критику етнографічних джерел, їх експертизу на предмет внутрішніх суперечностей;
- прагнення сприяти впровадженню у навчально-виховний процес методів етнографічної та етнологічної науково-дослідницької діяльності;
- вміння організовувати етнографічні експозиції в межах діяльності музеїв та навчальних закладів різних рівнів;

- вміння розв'язувати завдання, пов'язані з визначенням належності пам'яток мілітарної культури до того, чи іншого етносу;
- здатність до обґрунтування доцільності використання того чи іншого джерела інформації, вміння здійснювати перевірку достовірності фактів та критичний аналіз різних точок зору;
- здатність до аналізу отриманої інформації, формулювання висновків та узагальнень, знаходження основ для класифікації, проведення порівняльного аналізу, перевірки гіпотез, з'ясування причинно-наслідкових зв'язків.

5. Статус у навчальному плані.

Варіативний курс із циклу професійних компетентностей

6. Лектор: доктор історичних наук, доцент Зеркаль Микола Миколайович

7. Форми і методи навчання: лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді опитування, оцінювання рефератів та презентацій з дисципліни, словника дисципліни, модульних контрольних робіт, тестування, наукової роботи, творчих завдань, тематичних доповідей тощо. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадо-вільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

Набір балів: 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, залік виставляється на основі отриманих балів.

9. Мова викладання: українська.

Назва: **СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА**
(VI курс)

1. Ідентифікація

Шифр: 3.06.ПК.ДВС.1.02.03	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:3 Модулів:3 Змістовних модулів:3 Загальна кількість годин: 90 год. Тижневих годин: 2 год.	Варіативна Курс: VI Семестр: III Лекції: 12 Лабораторні заняття: 20 Самостійна робота: 58 Вид контролю: залік

2. Мета курсу: вивчення є сучасний етап розвитку українського суспільства, основна його характеристика, політична модернізація, у зв'язку з початком та посиленою активізацією, перехідних політичних процесів, демократизація суспільства.

3. Опис курсу.

Тема 1. Поняття соціальної структури суспільства. Суспільство в соціології. Соціологія як наукова і учбова дисципліна. Предмет, методологія, проблемне поле і методи соціології політики. Статус соціології політики в системі соціологічних наук.

Тема 2. Загальна теорія соціальної структури. Суспільний поділ праці. Відносини власності на засоби виробництва. Соціальні відносини і типи соціальних структур. Соціальні групи. Соціальна мобільність. Проблема громадянського суспільства. Актуальні проблеми розвитку соціальної структури сучасного суспільства.

Тема 3. Основні елементи соціальної структури. Основні елементи соціальної структури суспільства. Теорії соціальних інститутів. Теорії соціальної нерівності. Теорії соціальної нерівності. Приховані та явні елементи соціальної структури. Теорія соціальної стратифікації та її роль у дослідженні соціальної структури українського суспільства.

Тема 4. Теоретичні засади вивчення соціальної стратифікації. Соціальна стратифікація: сутність, основні категорії та системні характеристики. Теорія соціальної стратифікації та її критерії. Стратифікаційні системи та їх історичні типи. Соціальний статус у сучасній теорії стратифікації.

Тема 5. Типи стратифікаційних систем. Розробники та дослідники стратифікаційних систем. Складові стратифікації. Стратифікаційні критерії. Характер соціального розшарування. Кастова система. Станові системи стратифікації та приклади розвинутих станових систем.

Тема 6. Соціальні зміни та соціальні процеси. Соціальна динаміка та соціальна статика соціальних змін. Макросоціологічних теорії в соціальних змінах. Соціальні рухи як соціальний процес. Характеристика та класифікація соціальних процесів.

Тема 7. Трансформація соціальної структури українського суспільства

Істотні риси трансформації українського суспільства. Соціальна структура сучасного українського суспільства. Сучасна стратифікація української молоді. Зміни української соціальної структури. Трансформаційні зміни українського суспільства 2014-2015 років.

Тема 8. Основні стратифікаційні тенденції в сучасній Україні. Характеристика сильного та слабого суспільства. Особливості субкультури бідності в Україні. Провідні тенденції стратифікаційних змін в Україні. Традиційна спільнота (гемайн-шафт) і сучасне суспільство (гезельшафт). Традиційне та індустріальне суспільства. Характеристика сучасного українського суспільства.

Тема 9. Соціальна політика і проблеми управління розвитком соціальної структури в Україні. Теоретичні засади соціальної політики. Сутність та структура соціальної політики. Особливості соціальної політики в Україні. Сучасні напрями та перспективи розвитку соціальної політики в Україні. Проблеми соціальної політики в Україні. Шляхи удосконалення соціальної політики.

Тема 10. Сучасна політична практика в Україні. Політичні традиції і розвиток громадського життя. Теоретичний і методичний рівень досліджень - необхідна основа в розумінні і прогнозуванні політичних ситуацій. Політична теорія і політична практика : форми співпраці вчених, дослідницьких центрів, органів влади і громадськості. Політика як покликання і як професія. Підготовка кваліфікованих фахівців в області вивчення політики. Проблема створення кадрового резерву політичних лідерів усіх рівнів.

4. Завдання курсу.

В результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати:

- методи отримання політичної інформації, основні методи збирання та обробки первинної політичної інформації;
- програмами певного політологічного дослідження;
- сучасні наукові методи політологічних досліджень;

вміти:

- застосовувати методологію обґрунтування рішень і вибору стратегії діяльності з урахуванням загальнолюдських цінностей, особистих, державних та виробничих інтересів;
- вибирати стратегії діяльності з урахуванням суспільно-політичних, громадських, партійних інтересів;
- робити аналітичне дослідження прикладних задач аналізу та управління;
- володіти методикою розрахунків окремих соціально-політичних показників, розробки державних планів, соціально-економічних програм та їх розділів, а також методиками і правилами застосування політичних досліджень;

5. Статус у навчальному плані.

Варіативний курс із циклу професійних компетентностей

6. Лектор: доктор політичних наук, професор кафедри політології

Ніколаєнко Н.О.

7. Форми і методи навчання: Лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді екзаменаційних питань. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

(приклад для заліку) 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного і підсумкового контролю, що регламентується робочою програмою викладача.

(приклад для іспиту) 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

9. Мова викладання: українська

Назва: ІСТОРІЯ РІДНОГО КРАЮ

(5 курс)

1. Ідентифікація

Шифр: 3.06.ПК.ДВС.1.03.03	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:5 Загальна кількість годин: 150 год. Тижневих годин: 2 год.	Варіативна Курс: V Семестр: II Лекції: 22 Практичні заняття: 28 Самостійна робота: 100 Вид контролю: іспит

2. Мета курсу: вивчення та творче осмислення магістрами комплексу подій і явищ проблем історії Миколаївщини на протязі XVIII- початку XXI століття в контексті місця регіону в системі внутрішньо українських та міжнародних відносин даного періоду.

3. Опис курсу.

Кредит 1.

Тема 1. Вступ. Предмет і завдання курсу. Миколаївщина від найдавніших часів. Перші поселення на території Миколаївщини, генеза соціально-економічного розвитку краю в античну добу.

Поселення періоду пізньої бронзи, їх характеристика. Особливості елліністичної колонізації регіону, характеристика грецьких полісів і хори. Кочові племена на території Миколаївщини

Тема 2. Миколаївщина в період Середньовіччя.

Причини занепаду античних поселень. Кочові племена на території регіону в період «Великого переселення народів». Соціально-економічна та культура взаємодія Візантійської імперії з Північним Причорномор'ям. Взаємозв'язок регіону з Великим князівством Литовським, основні поселення започатковані князем Вітовтом.

Кредит 2.

Тема 3. Соціально-економічні аспекти колонізації Півдня України кінця XVIII – початку XIX століть .

Російсько-турецькі війни XVIII та їх результати. Колонія Фабера на території півострову між річками Південний Буг та Інгул. Причини переносу головної верфі Чорноморського флоту з Херсону до сучасного Миколаєва. Заснування міста, походження його назви. Перші губернатори міста, їх внесок у соціально-культурний розвиток краю.

Тема 4. Миколаївщина в першій половині та середині XIX сторіччя.

Утвердження міста як головної бази Чорноморського флоту. Соціально-економічне перетворення першої половини XIX ст.. Кримська війна та участь Миколаєва в ній.

Кредит 3.

Тема 5 Соціально-економічні перетворення в регіоні у другій половині XIX-початку XX ст..

Наслідки Кримської війни для соціально-економічного розвитку регіону. Заснування перших комерційних торговельних портів. Родина Аркасів і їх значення для історії краю. Промисловий переворот на Миколаївщині. Революційні події 1905-1906 років у регіоні.

Тема 6. Миколаївщина в період революцій та національно-визвольних змагань 1917-1921 років.

Миколаївщина в Першій світовій війні. Лютнева революція та її вплив на суспільно-політичне життя регіону. Діяльність Миколаївської Думи та комітетів Рад у 1917-на початку 1918 років. Миколаївщина в період 1918-1920 років. Причини перемоги більшовиків та остаточного встановлення радянської влади в регіоні у лютому 1920 року.

Кредит 4.

Тема 7. Миколаївщина в 1920-1930 рр.

Повоєнна розбудова та голод 1921-1923 років. Встановлення комуністичного єдиновладдя у всіх сферах громадсько-політичного життя краю у 1920 роках. Голодомор 1932-1933 років і репресивна політика більшовицької влади у 1920-1930-х роках. Особливості промислового розвитку регіону.

Тема 8. Миколаївщина в період Другої світової війни.

Окупація міста німецько-румунськими військами. Підпільно-партизанська боротьба з окупантами. Становище населення міста в період окупації. Повоєнна розбудова краю.

Кредит 5.

Тема 9. Соціально-економічний розвиток Миколаївщини в другій половині XX – на початку XXI ст.. Розвиток Миколаївщини, як головного

центру суднобудування СРСР. Заснування та розбудова сільськогосподарських, машинобудівних та інших підприємств краю

Тема 10. Культурний розвиток регіону в другій половині ХХ ст..

Соціально-культурний розвиток Миколаївщини.

Тема 11. Миколаївщина в період Незалежності.

Соціально-політичні зміни та утворення перших політичних партій, опозиційних КПРС, наприкінці 1980-х років. Проголошення Акту про незалежність, проведення і підсумки референдуми 1 грудня 1991 року на території Миколаївської області. Генеза соціально-економічного, культурного та політичного розвитку регіону в період незалежності.

4. Завдання курсу.

Розгляд політичного і соціально-економічного становища Миколаївщини, історичні передумови заснування та становлення міста. Поглибити знання магістрантів про розвиток та визначити характерні риси генези земель Півдня України на певних етапах, засвоїти головні поняття та терміни.

Після вивчення дисципліни студенти повинні

знати:

- головні тенденції соціально-економічного розвитку регіону;
- особливості формування промислової бази краю;
- багатогранний характер економічного, політичного та культурного життя Миколаївщини протягом досліджуваного періоду.

Вміти:

- володіти конкретним матеріалом з проблем історії рідного краю;
- виділяти головні етапи історичного розвитку регіону;
- застосовувати системний підхід при аналізі наукових праць з історії краю;
- виокремлювати специфіку генези Миколаївщини у історичному вимірі в контексті загально історичних подій.

5. Статус у навчальному плані.

Варіативний курс із циклу професійних компетентностей

6. Лектор: Ніколаєв Ігор Євгенович, доктор історичних наук, в.о.професора

7. Форми і методи навчання: лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді опитування, оцінювання рефератів та презентацій з дисципліни, словника дисципліни, модульних

контрольних робіт, тестування, наукової роботи, творчих завдань, тематичних доповідей тощо. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

Набір балів: 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, іспит виставляється на основі отриманих балів.

9. Мова викладання: українська.

Назва: **МЕНТАЛЬНІ МАПИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ:
ПОГЛЯД ХХ СТ.**

(5 курс)

1. Ідентифікація

Шифр: 3.06.ПК.ДВС.1.04.04	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:4 Загальна кількість годин: 120 год. Тижневих годин: 2 год.	Варіативна Курс: V Семестр: II Лекції: 16 Практичні заняття: 24 Самостійна робота: 80 Вид контролю: залік

2. Мета курсу: «Ментальні мапи європейського простору: погляд ХХ ст.» є: дослідження особливостей динаміки розвитку регіонів в умовах глобальної економічної асиметрії. В процесі вивчення навчальної дисципліни студенти мають з'ясувати особливості та сутність політики регіонального і локального розвитку ЄС, механізми та інструменти. Окрему увагу має бути приділено креативній трансформації регіонів Європейського Союзу та моніторингу його регіонального розвитку. Визначаються способи та напрям конвергенції регіональних моделей України й ЄС та здійснюється спроба визначити перспективи регіонального розвитку в Європі.

3.Опис курсу.

КРЕДИТ 1. Теоретичні засади дослідження динаміки регіонів у глобальній економіці.

Тема 1. Вступ. Сучасне визначення регіонального розвитку: зміст та теорії.

Сутність регіонального розвитку. Генезис теорій регіонального розвитку. Парадигми сучасного розвитку регіональних досліджень.

Міждисциплінарний підхід у дослідженні регіонального розвитку.

Методика дослідження регіонального розвитку.

Кампаративний аналіз моделей побудови регіональної політики в країнах – світових лідерах.

КРЕДИТ 2. Визначення змісту політики регіонального і локального розвитку в ЄС

Тема 2. Аналіз сучасної асиметрії в ЄС та практики реалізації політики сталого розвитку.

Регіональні асиметрії в ЄС.

Загальні засади регіональної політики в ЄС і пріоритети регіонального розвитку до 2020р.

Інноваційний розвиток регіонів ЄС.

Політика сталого розвитку сільських та урбанізованих територій ЄС.

Тема 3. Особливості інституційної та правової політики ЄС.

Соціальні ідентифікації розвитку регіонів Європейського Союзу.

Інституційна та правова основи політики регіонального розвитку ЄС.

КРЕДИТ 3. МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЄС.

Тема 4. Практика реалізації регіонального розвитку.

Еволюція інструментів і механізмів регіонального розвитку.

Механізми регіонального розвитку.

Реалізація фінансового механізму у регіональній політиці ЄС.

Система діючих інструментів регіональної політики ЄС.

Територіальне співробітництво в межах кооперації регіонів ЄС.

Тема 5. Креативна трансформація регіонів ЄС.

Складові елементи креативної економіки ЄС.

Секторальна структура креативної економіки країн Центральної та Східної Європи.

Сучасні тенденції розвитку креативної економіки в країнах Центральної та Східної Європи.

КРЕДИТ 4. РЕГІОНАЛЬНИЙ МЕНТАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ЄС.

Тема 6. Моніторинг регіонального розвитку ЄС.

Сутність, форми і завдання моніторингу регіонального розвитку в ЄС.

Секторальні та функціональні напрями моніторингу результативності регіональної політики ЄС.

Інтегральне оцінювання європейського регіонального розвитку.

Оцінювання територіальної кооперації в межах інтеграційного угруповання.

Тема 7. Конвергенція регіональних ментальних моделей України та ЄС.

Моделі регіонального розвитку та їх класифікація.

Чинники зближення моделей регіонального розвитку України та ЄС: Аналіз чинників конвергенції регіонів України; Аналіз тенденцій конвергенції соціально-економічного розвитку прикордоння в західних транскордонних регіонах; Чинники зближення моделей регіонального

розвитку України та ЄС; Напрями конвергенції моделей регіонального розвитку регіонів України та ЄС.

Тема 8. Ментальні перспективи регіонального розвитку ЄС.

Єврорегіональне співробітництво України та ЄС.

Прогнозування ментальних перспектив регіонального розвитку ЄС.

4. Завдання курсу.

- досягнення глибокого усвідомлення майбутніми вчителями загальних тенденцій та закономірностей розвитку як вітчизняної так і закордонної історичної науки пов'язаної з дослідженням історії Європи та водночас навчити шанобливому ставленню до духовних і матеріальних надбань усіх народів світу.
- розширення й поглиблення у студентів знань з регіональної історії Європи ХХ - початок ХХІст.;
- відродження методологічної спадщини європейської історичної науки;
- вироблення бачення суспільних явищ минулого з позицій історизму;
- формування національної історичної свідомості;
- утвердження патріотизму.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

Соціально-особистісні компетенції:

- здатність до навчання впродовж життя;
- здатність до критики й самокритики;
- креативність, здатність до системного мислення;
- адаптивність і комунікабельність;
- наполегливість у досягненні мети;
- турбота про якість виконуваної роботи;
- толерантність;

Загальнонаукові компетенції:

- базові знання фундаментальних наук, в обсязі, необхідному для освоєння загально-професійних дисциплін;
- базові знання в галузі, необхідні для освоєння загально-професійних дисциплін

Інструментальні компетенції:

- здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою;
- знання іншої мови (мов);
- навички роботи з комп'ютером;
- навички управління інформацією;

- дослідницькі навички.

II. Фахові:

Загально-професійні компетенції:

- уміння використовувати повний спектр наукових методик для вироблення інноваційного знання в галузі
- здатність використовувати здобутки сучасної історіософії та історіографії для формування наукового розуміння минулого людства
- здатність отримати історичне знання з археологічних джерел
- здатність відрізнити наукові концепції від квазінаукових фантазій сучасних міфотворців
- вміння орієнтуватися в теоретичних концепціях сучасної археології
- здатність формулювати наукову проблему і знаходити шляхи її вирішення
- уміння використовувати сучасні конструкції вітчизняних та зарубіжних авторів
- здатність використовувати сучасні методи усного викладу матеріалу та роботи з текстом у навчальному процесі

Спеціально-професійні компетенції:

- володіти навичками історизації археологічного матеріалу
- здатність враховувати сучасні історіософські інтерпретації (теорії постмодернізму, дискурсу і деконструкції) у переосмисленні ролі і місця археологічних та історичних знань у суспільстві.

5. Статус у навчальному плані.

Варіативний курс із циклу професійних компетентностей

6. Лектор: доктор історичних наук, доцент Зеркаль Микола Миколайович

7. Форми і методи навчання: лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді опитування, оцінювання рефератів та презентацій з дисципліни, словника дисципліни, модульних контрольних робіт, тестування, наукової роботи, творчих завдань, тематичних доповідей тощо. Для оцінювання використовується національна чотириохвальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

Набір балів: 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, залік виставляється на основі отриманих балів.

9. Мова викладання: українська.

Назва: **Україна в національно-визвольній боротьбі 1914 - 1921 рр.**

(5 курс)

1. Ідентифікація

Шифр: 3.06.ПК.ДВС.1.05.03	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 5	Варіативна
Загальна кількість годин: 150 год.	Курс: V
Тижневих годин: 4 год.	Семестр: II
	Лекції: 22
	Практичні заняття: 28
	Самостійна робота: 100
	Вид контролю: іспит

2. Мета курсу: Аналіз сучасного державотворення в Україні переконливо засвідчує, що чимало нинішніх проблем значною мірою ідентичні викликам періоду національно-визвольних змагань початку ХХ ст. Вивчення історії національно-визвольної боротьби 1914-1921 рр. сприятиме формуванню та корегуванню більш виразного образу постатей і подій минулого в теперішній історичній свідомості, розв'язанню певних проблем сучасного державотворення. Всебічне вивчення тематики курсу в нинішніх умовах диктується і тим, що розбудова Української держави поставила перед сучасною історичною наукою завдання об'єктивного висвітлення її минулого, спотвореного імперською ідеологією.

3. Опис курсу.

Тема 1. Вступ до курсу. Історіографія проблеми. Український національний рух на початку ХХ ст. Україна в роки Першої світової війни. Союз Визволення України. Головна Українська Рада. Бойовий шлях Українських Січових стрільців.

Тема 2. Утворення Центральної Ради. Український національний конгрес. Українізація збройних сил. Всеукраїнські військові зїзди. I та II Універсали. Тема 3. Українська Народна республіка (листопад 1917-квітень 1918 рр.) III Універсал. Війна з радянською Росією. Брестські переговори. Відновлення УНР.

Тема 4. Гетьманат П.Скоропадського 1918 р. Переворот 29 квітня. Внутрішня політика: аграрна реформа, будівництво збройних сил, культурно-освітня сфера. Зовнішні відносини.

Тема 5. ЗУНР. Україно-польська війна 1919 р. «Листопадовий зрив». Проголошення та внутрішня політика ЗУНР. Переговори з Антантою. Військові дії в Галичині 1918-1919 рр. Створення ЗОУНР. Причини поразки.

Тема 6. Падіння Гетьманату Утворення Директорії УНР. Антигетьманський рух. Грамота Скоропадського про федеративний зв'язок з Росією. Утворення Директорії.

Тема 7. Внутрішня та зовнішня політика Директорії. Трудовий конгрес. Отаманщина. Переговори з Антантою та радянською Росією. Військові дії проти більшовиків та денікінців.

Тема 8 Селянсько-повстанський рух 1918-1921 рр. Перший та Другий Зимові походи. Антигетьманські повстання. Повстанська армія Н. Махна. Отаманщина. Боротьба з Денікіним. Перший та Другий Зимові походи.

Тема 9. Денікінський режим в Україні (1919 р.) Національна та соціальна політика. Війна проти УНР.

Тема 10. Українська національна революція на Миколаївщині. Національний рух в 1917 р. Гетьманат. Отаман Н. Григор'єв. Баштанська та Висунська республіки. Особливості визвольних змагань 1917-1921 рр. на Миколаївщині.

4. Завдання курсу.

В результаті вивчення курсу студенти повинні:

Знати основні теоретичні положення та важливі проблеми сучасної академічної науки у вивченні історії національно-визвольної боротьби 1914-1921 рр.;

джерельну базу з історії національного руху в роки Першої світової війни та революційних подій 1917-1921 рр.,

новітні концепції щодо оцінки визвольних змагань в Україні у 1914-1921 рр.;

Вміти застосовувати одержані теоретичні знання для роботи в професійній сфері з метою підвищення ефективності пізнавальної діяльності в навчально-виховному, освітньому процесі;

синтезувати набуті знання у відповідне світосприйняття, для орієнтації у суспільному житті, оцінки сучасних політичних явищ;

формулювати власну наукову позицію щодо актуальних проблем вітчизняної історії.

5. Статус у навчальному плані.

Варіативний курс із циклу професійних компетентностей

6. Лектор: Пархоменко Володислав Анатолійович, доктор історичних наук, в.о.професора

7. Форми і методи навчання: лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді опитування, оцінювання рефератів та презентацій з дисципліни, словника дисципліни, модульних контрольних робіт, тестування, наукової роботи, творчих завдань, тематичних доповідей тощо. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадово-вільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

Набір балів:100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, іспит виставляється на основі отриманих балів.

9. Мова викладання: українська.

Назва: ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917-1921 рр.

(6 курс)

1. Ідентифікація

Шифр: 3.06.ПК.ДВС.1.06.01	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 3	Варіативна
Загальна кількість годин: 90 год.	Курс: VI
Тижневих годин: 2 год.	Семестр: III
	Лекції: 12
	Практичні заняття: 20
	Самостійна робота: 58
	Вид контролю: залік

2. Мета курсу: Аналіз сучасного державотворення в Україні переконливо засвідчує, що чимало нинішніх проблем значною мірою ідентичні викликам періоду національно-визвольних змагань початку ХХ ст. Вивчення історії Української революції 1917-1921 рр. сприятиме формуванню та корегуванню більш виразного образу постатей і подій минулого в теперішній історичній свідомості, розв'язанню певних проблем сучасного державотворення. Всебічне вивчення тематики курсу в нинішніх умовах диктується і тим, що розбудова Української держави поставила перед сучасною історичною наукою завдання об'єктивного висвітлення її минулого, спотвореного імперською ідеологією..

3. Опис курсу.

Тема 1. Вступ до курсу. Предмет, мета, завдання курсу. Історіографія проблеми.

Тема 2. Український національний рух на початку ХХ ст. Утворення Центральної Ради. Український національний конгрес. Українізація збройних сил. Всеукраїнські військові зїзди. I та II Універсали. Тема 3. Українська Народна республіка (листопад 1917-квітень 1918 рр.) III Універсал. Війна з радянською Росією. Брестські переговори. Відновлення УНР.

Тема 4. Гетьманат П.Скоропадського 1918 р. Переворот 29 квітня. Внутрішня політика: аграрна реформа, будівництво збройних сил, культурно-освітня сфера. Зовнішні відносини.

Тема 5. ЗУНР. Україно-польська війна 1919 р. «Листопадовий зрив». Проголошення та внутрішня політика ЗУНР. Переговори з Антантою. Військові дії в Галичині 1918-1919 рр. Створення ЗОУНР. Причини поразки.

Тема 6. Падіння Гетьманату Утворення Директорії УНР. Антигетьманський рух. Грамота Скоропадського про федеративний зв'язок з Росією. Утворення Директорії.

Тема 7. Внутрішня та зовнішня політика Директорії. Трудовий конгрес. Отаманщина. Переговори з Антантою та радянською Росією. Військові дії проти більшовиків та денікінців.

Тема 8. Селянсько-повстанський рух 1918-1921 рр. Перший та Другий Зимові походи. Антигетьманські повстання. Повстанська армія Н. Махна. Отаманщина. Боротьба з Денікіним. Перший та Другий Зимові походи.

Тема 9. Денікінський режим в Україні (1919 р.) Національна та соціальна політика. Війна проти УНР.

Тема 10. Українська національна революція на Миколаївщині. Національний рух в 1917 р. Гетьманат. Отаман Н. Григор'єв. Баштанська та Висунська республіки. Особливості визвольних змагань 1917-1921 рр. на Миколаївщині.

4. Завдання курсу.

В результаті вивчення курсу студенти повинні:

Знати основні теоретичні положення та важливі проблеми сучасної академічної науки у вивченні історії Української революції 1917-1921 рр.; джерельну базу з історії революційних подій 1917-1921 рр., новітні концепції щодо оцінки визвольних змагань;

Вміти застосовувати одержані теоретичні знання для роботи в професійній сфері з метою підвищення ефективності пізнавальної діяльності в навчально-виховному, освітньому процесі; синтезувати набуті знання у відповідне світосприйняття, для орієнтації у суспільному житті, оцінки сучасних політичних явищ; формувати власну наукову позицію щодо актуальних проблем вітчизняної історії.

5. Статус у навчальному плані.

Варіативний курс із циклу професійних компетентностей.

6. Лектор: доктор історичних наук, професор кафедри історії Пархоменко В.А.

7. Форми і методи навчання: лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик, індивідуальна робота, самостійна робота.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді опитування, оцінювання рефератів та презентацій з дисципліни, контрольних робіт, тестування, творчих завдань, тематичних доповідей тощо. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FХ, F.

Набір балів: 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, залік та іспит виставляється на основі отриманих балів.

9. Мова викладання: українська.